ҒЎЗА ПАРВАРИШИ—ЗАРБДОР ФРОНТИМИЗ!

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТЛАРИ,
ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ
ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 131 (2422). | 5 июль, жума, 1963 йил. | Баҳоси 2 тийин.

Ҳосилнинг тақдири шу кеча-кундузда ҳал қилинади. Ҳозир ҳар бир кун, ҳар бир соат, ҳар бир дақиқа ғаниматдир. Июль ойининг қулай вақтини қўлдан бой бериб қўйсанг, кейин уни сира қайтаролмайсан. Ҳудди мана шу пайтда ер ҳам, қуёш ва сув ҳам саҳийлик билан пахтакорга хизмат қилмоқда...

Механизаторлар—далаларнинг шонли гвардиячилари, биз сизларга мурожаат қиламиз! Июль ойида ғўзанинг камида икки марта культивация қилинишини таъминланг. Ғўза қатор ораларини юмшатар экансиз, битта ҳам ўсимликнинг шикастланмаслигига ҳаракат қилинг. Шуни эсда тутингки, теримга қадар ғўза тупларининг нормал қалинлигини сақлаб қолиш—мўл ҳосил олишнинг муҳим шартларидан биридир.

Н. С. ХРУЩЧЕВ БЕРЛИНДАН ЖЎНАБ КЕТДИ

БЕРЛИН, 4 июль. (ТАСС). Вальтер Ульбрихтнинг 70 ёшга тўлишига бағишланган тантаналар муносабати билан Германия Демократик Республикасида меҳмон бўлиб турган Н. С. Хрущчев Берлиндан ўз Ватанига жўнаб кетди.

Шенефельд аэродромида Н. С. Хрущчевни Вальтер Ульбрихт ҳамда Германия Бирлашган социалистик партияси ва Германия Демократик Республикаси ҳукуматининг бошқа раҳбарлари кузатиб қолдилар.

Аэродромда Вальтер Ульбрихт ва Н. С. Хрущчев нутқ сўзладилар.

В. Ульбрихт ўз нутқида Н. С. Хрущчев Берлиндаги митингда сўзлаган нутқида бутун дунё халқларига қарата айтган таклифлари учун Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетига, Совет ҳукуматига ва Н. С. Хрущчевга чуқур миннатдорчилик изҳор қилди.

Н. С. Хрущчев жавоб нутқида уни Германия Демократик Республикасида яхши кутиб олганликлари учун самимий миннатдорчилик билдирди.

«Фройндшафт!», — дейди ўз нутқининг охирида Н. С. Хрущчев немис тилида. Бунга жавобан аэродромда тўпланган берлинликлар баравварига: «Дружба!» деб хитоб қиладилар.

Соат 12 дан 18 минут ўтганида самолёт осмонга парвоз қилади ва шарққа қараб йўл олади.

Н. С. ХРУЩЧЕВ Москвага қайтиб келди

КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. С. Хрущчев рафиқаси билан бирга 4 июлда Германия Демократик Республикасидан Москвага қайтиб келди. Ўртоқ Н. С. Хрущчев Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Германия Демократик Республикаси Давлат кенгашининг раиси ўртоқ Вальтер Ульбрихтнинг 70 ёшга тўлиши муносабати билан Германия Демократик Республикасида дўстлик визити билан бўлган эди.

Внуково аэродромида ўртоқ Н. С. Хрущчевни Л. И. Брежнев рафиқаси билан, А. И. Микоян, Н. В. Подгорний, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, СССР Ташқи ишлар министри А. А. Громико рафиқаси билан, СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Давлат хавфсизлиги комитетининг раиси В. Е. Семичастний, КПСС Марказий Комитетининг бўлим мудири В. Н. Малин, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги партия комиссияси раисининг биринчи ўринбосари З. Т. Сердюк ва бошқалар кутиб олдилар.

Кутиб олувчилар орасида Германия Демократик Республикасининг Совет Иттифоқидаги элчиси Рудольф Деллинг рафиқаси билан ва Германия Демократик Республикаси элчихонасининг дипломатик ходимлари ҳам бор эди.

(ТАСС).

ҲАММА ПАХТА МАЙДОНИГА!

АГАР ҲАР БИР КЎСАКНИНГ САЛМОҚДОР БЎЛИШИНИ ИСТАСАНГ, ИЮЛЬ ОЙИДА ЖОН КУЙДИРИБ МЕҲНАТ ҚИЛ! АГАР ПАХТАНИ ЭНГ ЯХШИ МУДДАТДА ЙИҒИШТИРИБ ОЛАМАН ДЕСАНГ, ИЮЛЬ ОЙИДА АСТОЙДИЛ ТЕР ТЎК! АГАР ҲОСИЛНИ КУЗАКДА БАРВАҚТ ЙИҒИШТИРИБ ОЛИБ, ЕРИМНИ ШУДГОР ҚИЛИБ ҚЎЯЙ ДЕСАНГ, ИЮЛЬ ОЙИДА ЖОН КУЙДИРИБ ИШЛА! АГАР МЎЛ ДАРОМАД ОЛАМАН ДЕСАНГ, ИЮЛЬ ОЙИДА АСТОЙДИЛ МЕҲНАТ ҚИЛ!

Сурхондарё областининг азамат деҳқонлари республикамизнинг барча қишлоқ хўжалик ходимларига ҳалол меҳнатга илҳомлантирувчи, зарбдор ойнинг ҳар куни, олтиндан қиммат ҳар соати қадрига етиб, астойдил енг шимариб, белни маҳкам бойлаб, пешона танғиб ишлашга чақирувчи ана шу юрак сўзлари билан Мурожаат қилдилар.

Ҳа, июль ойининг қулай бир дақиқасини қўлдан бой бериб қўйсанг, кейин панд ейсан, нега? Ҳозирги бир кун чиндан ҳам кузнинг ўн кунига татийди. Худди мана шу пайтда саҳий ер ҳам, ҳароратли қуёш ҳам, ҳаётбахш сув ҳам пахтакорларга хизмат қилади, экинга даво бахш этади.

Кузда ер бағрини тилиб шудгор қилган, навбаҳор мўл ҳосил уруғини ихлос билан ерга қадаган, ҳар туп ғўзани кўз қорачиғидай асраш учун юрак ҳарорати ва пешона терини тўккан азамат механизатор, экинга ҳаёт суви оқизиб, томирига қон бахш этган миришкор сувчи ўсимликнинг ҳар бир тупида мўлжалдаги ҳосилни тўплаш ва ана шу ҳосилни тўла-тўкис сақлаб қолиш бундан буён яна сенинг қўлингда!

Агар шу долзарб июль ойида ғўза қатор ораларига ҳам узунасига, ҳам кўндалангига ишлов беришни ҳам жадал, ҳам сифатли давом эттирсак, ўсимлик туплари тагини малҳамдек юмшоқ сақласак, у соғлом ривожланаберади, гулига-гул, кўсагига-кўсак қўшилаберади, агар ишнинг кўзини билган, энг уста, энг миришкор кишиларни сувчиликка тайинласак, уларга ҳамма зарур шароитларни яратиб берсак, ҳар туп ғўза шу миришкорлар меҳнатидан баҳраманд бўлиб кечасию-кундузи саратон сувига қонса, ҳозирги тўпланаётган ҳосил сира нобуд бўлмайди. Пастки шохларида пайдо қилинган кўсаклар семиради, толаси узун бўлади, торози босади.

Бугун сурхондарёликлар Мурожаатидан руҳланган Калинин бошқармасидаги «Қизил Ўзбекистон», «Правда», Ўрта Чирчиқдаги «Полярная Звезда», Охунбобоев номли колхозларда, Оққўрғондаги 1-«Оққўрғон» совхозининг биринчи ва тўртинчи бўлимларида бўлган кишининг дили хурсанд бўлади. Пахта далаларидаги қайноқ ҳаётдан, жўшқин меҳнатдан завқ олади. Бу хўжаликларнинг механизаторлари, сувчилари сурхондарёликлар айтганларидек июль [illegible] сергак туриб, пахта майдони бизнинг жанговар постимиз, кураш майдонимиз, деб юқори ҳосил учун чинакам жанг олиб бормоқдалар. Улар шу долзарб ой ичида барча майдонлардаги ғўза қатор ораларини талабига қараб яна икки мартаба юмшатишга, икки мартаба қондириб суғоришга аҳд қилганлар. Ҳа иш сифатли бўлади. Меҳнат жараёнида бирон туп ғўза шикастланмайди, пахта пишиб етилгунга қадар ғўза тупларининг нормал қалинликда бўлиши таъмин этилади.

Номлари тилга олинган хўжаликларда ғўза қатор ораларида бегона ўт йўқ, ўсимлик озиққа тўйдириляпти, чанқаганида оби-ҳаёт оқизилаяпти. Ана шунинг учун ҳам кўчатлар бўлиқ, серҳосил бўлиб ривожланаяпти.

Июль мўл ҳосил тўплаш ойи дедик. Бунинг учун нима қилмоқ керак? Барча майдонларда экинни бир текис, серҳосил қилиб ўстирмоқ керак. Яхши ғўза, ёмон ғўза, деган сўзга чек қўймоқ лозим. Ҳа, агар хўжаликда ғўза бир неча хил ривожланаётган бўлса, демак мўлжалдаги ҳосилни кутиб бўлмайди, хирмонга барака кирмайди. Шунинг учун ҳам ғўзаси ривожланишдан орқада қолаётган пайкалларни аниқлаб чиқиш лозим. Бу пайкаллар энг тажрибали кишиларга бирктиб қўйилиши, улар шу пайкалларнинг ҳосилига жавобгар эканликларини чуқур ҳис қилишлари, июль ойи мобайнида астойдил ишлаб, қўшимча озиқлантириб паст ғўзаларни яхши ғўзаларга тенглаштириб олиш учун курашишлари керак.

Бўкадаги Свердлов номли, «XIX партсъезд», Тельман номли, Янгийўлдаги Навоий номли колхозларда, Бекобод ишлаб чиқариш бошқармасининг қатор хўжаликларида бу соҳада йўл қўйилаётган нуқсонлар киши дилини ранжитади. Нега? Асосий майдонлардаги ғўзаларни ўт босган, қатор оралари оқариб ётибди. Мавжуд универсаллардан тўла ва унумли фойдаланилмаётганлиги, айниқса кўндалангига ишлов беришга эътиборсизлик билан қаралаётганлиги натижасида кўнгилсиз аҳвол юз бермоқда. Ана шу хўжаликларда сувсизликдан «тинкаси қуриган» ғўзалар шона ва гулларини тўкиб юборяпти. Демак, ёз бўйи қилинган меҳнатнинг бир қисми — ҳосилнинг бир қисми ҳозирданоқ зое кетяпти. Эндиликда бунга сира тоқат қилиб бўлмайди. Хўжалик раҳбарлари сурхондарёлик касбдошлар Мурожаати асосида дала ишларини ҳар тарафлама кучайтириб юборишлари, ишчи кучлари ва техникадан яхши фойдаланиб, ғўза парваришини жадаллаштиришлари, ўсишдан ва ҳосилдан қолаётган участкалардаги ғўзаларни соғлом ривожланаётган ғўзаларга тенглаштириб олишлари керак.

Хўжалик раҳбарлари, шуни унутмангки, мўл ҳосилнинг тақдири кишиларнинг қўлида, пахта далаларида астойдил жанг қилаётган механизаторлар, сувчиларнинг қўлида. Уларга ҳар тарафлама қулай иш шароити яратиб берайлик. Зарбдор кунларнинг меҳнат қаҳрамонларини ғамхўрлик билан, иззат-ҳурмат билан қуршаб олайлик.

Областимиз бўйича 321 минг тонна «оқ олтин» етиштириб, республикамизнинг 3.566 минг тонналик улкан хирмонига муносиб ҳисса қўшайлик.

Ҳамма пахта майдонига!

Бу ишларни июлда бажариш керак

ПАХТАКОР ХЎЖАЛИКЛАРДА

Июль ойи ғўзани сифатли парвариш қилиш мўл ҳосил етиштиришда ҳал қилувчи роль ўйнайди. Демак, шундай экан пахтакорларимиз бу ойда ишчи кучлари, техника, ўғитдан унумли фойдаланишлари, барча дала ишларини намунали ташкил этишлари лозим.

15 июлдан кечикмасдан ғўзани минерал ўғит ва чиритилган гўнг билан озиқлантиришни тугаллаш зарур. Ана шу муддатдан кейин ғўза озиқлантирилса, ҳосилдорлик пасайиб кетади, пахтанинг сифати ёмонлашади.

Суғоришнинг чўзиб юборилишига сира ҳам йўл қўймайлик. Шуни эсдан чиқармаслик кераккки, агар тупроқда нам етарли бўлмаса ўсимлик озуқа моддаларидан тўла фойдалана олмайди, ўсишдан тўхтаб қолади ва шона гуллари тўкилади.

Июль ойида тупроқнинг устки қатламидаги намлик жуда тез парлаб кетишини ҳисобга олиб **культивацияни бирон кун ҳам кечиктириш керак эмас. Культивация кечикса, ғўзанинг ҳосил элементлари ёппасига тўкилиб кетади, оқибат натижада ҳосилдорлик кескин камаяди ва пахтанинг сифати пасаяди.**

Шуни унутмаслик кераккки, пахтакор ўртоқлар, **июль ойида ҳосил бўлган ва сақлаб қолинган ҳар бир шона ва ҳар бир гул кўсакка айланади ва кузнинг совуқ кунлари бошланмасдан олдин, албатта, етилади.** Далаларни узлуксиз кўрикдан ўтказиб туриш лозим, ана шунда ғўзага тушган ўргимчаккана, кўсак қурти ва қишлоқ хўжалик зараркунандалари дарҳол аниқланади. Шундан кейин тезда ғўзаларни дорилаш керак. Дорилаш пайтида заҳарли химикатлардан фойдаланганда агроном-энтимологларнинг тавсиясига қатъий амал қилиш лозим.

Машина терими учун ажратилган далаларни беш кун муддат ичида аниқлаш зарур. Бу далалар теп-текис, қаторлар тўғри, кўчат қалинлиги нормал бўлиши ҳамда қатор ораларининг кенглиги 60 сантиметрга тенг бўлиши лозим.

Ғўзаси ўсиб кетган далалар аниқланган тақдирда ўсимликнинг 14-16 ҳосил шохлари пайдо бўлиши билан чеканкани бошлаш зарур.

Июль ойида механик-ҳайдовчилар тайёрлаш ва қайта тайёрлашни қизитиб юборинг.

Кам деганда 60 процент пахта териш ва кўрак чувиш машиналарини, кўрак териш машиналарини ҳамда пахтани қоп-қанорсиз ташиш учун трактор тележкаларини ремонт қилиш ва тайёрлашни тугаллайлик.

ҒАЛЛАКОР ХЎЖАЛИКЛАРДА

Кечикмасдан ҳамма ерда мавжуд ғалла комбайнлари, ғалла тозалайдиган машиналарни ремонт қилиш ва тайёрлашни тугаллаш ва уларни ишга тушириб юбориш муҳим вазифадир.

Нўхат, нут, арпа ўришни ва янчишни 10 июлдан, буғдой ўримини эса 25 июлдан кечикмасдан тугаллашга эришайлик.

15 июлгача маккажўхори ўрадиган ва силос ўрадиган комбайнларни ва силос пояси ташийдиган тракторларни ремонт қилиш ва тайёрлашни тугаллайлик. Ана шу муддат ичида силос иншоотлари ва силос бостириладиган майдончаларни тайёрлаш ва ремонт қилиш ҳам тугалланиши лозим. Дон ва силос учун ўстирилган маккажўхорини ўриш ва силос бостиришни кучайтиринг, июль ойида кам деганда йиллик планга нисбатан 40 процент силос бостирилсин.

Уруғлик нўхат, нут, арпа ва буғдой жамғариб қўйишни таъминланг.

ЧОРВАЧИЛИК ХЎЖАЛИКЛАРИДА

Барча сигирларни кўрикдан ўтказиш ва бирортасининг ҳам қисир қолмаслиги учун зарур чоралар кўриш лозим.

Сигир боқиш ва парвариш қилишни яхшиланг ва **ана шу ойда ҳар бир сигирдан кам деганда 250 килограммдан сут соғиб олинишини таъминланг.**

Июль ойида ҳар бир хўжалик давлатга йиллик планнинг кам деганда **20 процент миқдорида сут ва гўшт сотилишини таъминлаши зарур.**

Шу ойнинг охирига қадар ҳар бир колхоз ва совхозда йиллик планга нисбатан кам деганда 70 процент дағал ем-хашак тайёрлансин.

САБЗАВОТЧИ ХЎЖАЛИКЛАРДА

Етилган сабзавот, картошка ва бошқа эртаги экинлар ҳосилини пешма-пеш йиғиштириб олиш лозим, **шунда ой охирига қадар эртаги экиндан бўшаган, суғориладиган участкалардан иккинчи марта сабзавот, тезпишар маккажўхори, совуққа чидамли нўхат** ва бошқа ўтлар ҳамда кузги жавдар экиш учун фойдаланиш мумкин бўлади.

Июль ойи давомида ўртаги ва кечки экинлар ва сабзавот экинларини кам деганда икки марта культивациядан чиқариш, ўтдан тозалаш ва 1—2 марта суғориш ва озиқлантириш талаб қилинади.

Қишлоқ хўжалик зараркунандалари тушган далаларни ўз вақтида аниқланг ва уларнинг тухумини қуритиш чораларини кўринг. **Пишиб етилган сабзавот, қовун-тарвуз, мева ҳосилини ўз вақтида йиғиштириб олиш лозим ва ой охирига қадар ҳар бир хўжалик бўйича давлатга:** кам деганда 40 процент сабзавот, 70—80 процент картошка, 10 процент қовун-тарвуз, 50 процент мева сотилишини таъминланг.

ЙИҒИМ-ТЕРИМГА ПУХТА ТАЙЁРГАРЛИК КЎРАЙЛИК

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети бу йилги пахта ҳосилини териш, уни қабул қилиб олиш, сақлаш ҳамда қайта ишлашга тайёргарликнинг боришини кўриб чиқдилар. Қабул қилинган қарорда қайд қилинишича, республикадаги илғор хўжаликларнинг пахтакорлари Сирдарё ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Ленинград» колхози аъзоларининг чақириғига жавобан ғўза парваришини кучайтириш билан бир вақтда ҳосилни машинада теришга ҳам катта тайёргарлик кўрмоқдалар. Бироқ кўпгина ишлаб чиқариш бошқармалари, колхозлар, совхозлар, «Узсельхозтехника» бўлимлари, тайёрлаш пунктлари, пахта заводлари маҳаллий партия ва совет органлари пахта теримига тайёргарлик ишларини ҳаддан ташқари кечиктириб юбормоқдалар. 20 июнга қадар пахта териш машиналарининг фақат 26 проценти, кўрак чувиш машиналарининг эса 21 проценти ремонт қилинган, холос. Айниқса Фарғона, Самарқанд, Бухоро, Сурхондарё, Хоразм областлари ва Қорақалпоғистон АССР бу соҳада жуда орқада қолмоқдалар.

Пахта териш машиналари запас қисмлар билан таъминланмаган. Тошкент трактор-йиғув заводи пахта териш машиналарига рамалар ва бошқа деталлар тайёрлаб бериш планини бажармаётир. «Узбексельмаш» заводи кўрак чувиш машиналари учун зарур бўлган кўпгина запас қисмларни тайёрлашга ҳанузгача киришмаган. Бу корхона бошқа зарур қисмлар тайёрлаш графикларини ҳам бажармаётир. «Ташсельмаш» ва «Автотрактородеталь» заводлари ҳам деталларни ўз вақтида етказиб бермаётир. Кўпгина колхоз ва совхозларда шу вақтгача механик-ҳайдовчилар танлаб чиқилмаган, уларнинг малакасини ошириш тадбирлари кўрилмаётир.

Асфальт майдончалар тайёрлаш, сушилкалар қуриш, мавжудларини ремонт қилиш ишлари ҳамма жойда ҳам кенг авж олдириб юборилган деб бўлмайди. Қабул пунктлари ва пахта тозалаш заводлари ҳосилни, айниқса қоп-қанорсиз ташиладиган пахтани қабул қилиб олишга жуда суст тайёргарлик кўрмоқдалар.

Янги пахта заводларини қуриш Шовот, Ленин ишлаб чиқариш бошқармалари, Сирдарё областининг «Голодностепстрой»га қарашли 6-совхозида жуда ҳам кечиктирилмоқда. «Фарҳод» ва 7-совхозларда тайёрлаш пунктлари, Сирдарё областидаги Қизилқум, Андижон областидаги Гигант, Қорақалпоғистон АССРдаги Гулдурсун қабул қилиш пунктларида қуритиш-тозалаш цехлари қуриш пайсалга солинаётир.

Партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари, республика колхоз ва совхозлари, тайёрлаш тармоқлари ҳамда пахта заводларнинг энг муҳим вазифаси, дейилади Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва республика Министрлар Советининг қарорида, ғўза парваришини кучайтириш билан бир вақтда ҳосил йиғим-теримига тайёргарликни ҳар томонлама қизитиб юборишдан иборатдир.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлиги, «Узсельхозтехника» бирлашмаси ва унинг жойлардаги органлари, область партия комитетлари, ишлаб чиқариш бошқармалари партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари зиммасига:

Ўн кун муддат ичида пахтаси машинада териладиган майдонларни ажратиш, бу майдонлардаги ғўза агротехника қоидалари асосида комплекс парвариш қилинаётганини назорат остига олиш, мўл ва эрта етиладиган ҳосил тўплаш, ғўзани машина теримига мослаб ўстириш тадбирларини кўриш;

ҳар бир колхоз ва совхозда, «Узсельхозтехника»нинг ремонт устахоналарида пахта териш машиналарини ремонт қилиш юзасидан календар график тузиб чиқиш ва унинг бажарилишини текшириб бориш;

1 сентябрга қадар пахта териш машиналари, прицеплар, пахтани қоп-қанорсиз ташиш учун ишлатиладиган автомашиналар ва автопогрузчикларни ремонт қилиб бўлиш, кўрак чувиш машиналари ремонтини 1 октябргача, кўрак териш машиналарини 15 октябргача, ғўзапоя юлиш машиналарини 1 ноябргача тўла ремонтдан чиқариш чораларини кўриш вазифаси юклатилди.

Колхоз правлениеларига пахта териш машиналари, кўрак чувиш машиналари, пахтани қоп-қанорсиз ташийдиган прицеплар ва погрузчикларни «Узсельхозтехника» устахоналарида ремонт қилдириш тавсия этилди. Яхши жиҳозланган устахоналари бўлмаган совхозлар ҳам ўз машиналарини «Узсельхозтехника» корхоналарида ремонт қилдирадилар.

(Давоми тўртинчи бетда)

БЕРЛИНДА ДЎСТЛИК МИТИНГИ

БЕРЛИН, 2 июль. (ТАСС). Берлиндаги энг йирик Вернер-Зееленбиндер-Халле зали бугун байрам либосига бурканган. Берлин меҳнаткашларининг вакиллари, демократик партиялар ва оммавий ташкилотларнинг активлари дўстлик митингида катнашмоқ учун ана шу ерга тўпландилар.

Н. С. Хрущчев, Вальтер Ульбрихт ва Германия Демократик Республикасининг бошқа раҳбар арбоблари, Германия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари М. Рейман, Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Болгария Халқ Республикаси Министрлар Советининг раиси Т. Живков, Франция Компартияси Сиёсий бюросининг аъзоси Этьен Фажон залга кириб келишганида, ҳозир бўлганлар уларни гулдурос овация ва «Фройндшафт! — Дўстлик!», «Хрущчев — ура!» деган хитоблар билан кутиб оладилар.

Германия Бирлашган социалистик партияси Берлин округ комитетининг биринчи секретари, Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси П. Фернер митингни очиб, Германия Демократик Республикаси пойтахти меҳнаткашлари номидан Н. С. Хрущчевни самимият билан табриклайди. Раислик қилувчи Н. С. Хрущчевга сўз берган пайтда, залда гулдурос қарсаклар кўтарилиб, овацияга айланиб кетади.

Н. С. Хрущчевнинг бир ярим соатдан кўпроқ давом этган нутқи зўр эътибор билан тингланиб, бир неча марта гулдурос қарсаклар билан бўлиниб турди. **(Ўртоқ Н. С. Хрущчевнинг нутқи иккинчи ва учинчи бетларда босилди).**

П. Фернер Вальтер Ульбрихтга сўз беради. Вальтер Ульбрихт минбарга чиққанида, митинг қатнашчилари уни давомли гулдурос қарсаклар билан табриклайдилар. **(Ўртоқ Вальтер Ульбрихтнинг нутқи учинчи ва тўртинчи бетда босилди).**

Митинг катнашчилари Н. С. Хрущчевни, Вальтер Ульбрихтни ҳамда Германия Бирлашган социалистик партияси ва Германия Демократик Республикаси ҳукуматининг бошқа раҳбарларини гулдурос қарсаклар ва табрик хитоблари билан кузатиб қоладилар.

СЎНГГИ СОАТДА — Далалардан дараклар

КЎСАКЛАР КЎПАЙМОҚДА

Ўртоқ Т. Исломов бошлиқ бригада аъзолари 82 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 34 центнердан «оқ олтин» етиштириш мажбуриятини олганлар. Бу бригадада ғўзага тўртинчи марта ишлов берилаяпти, учинчи сув таралаяпти. Эрта озиқлантирилган ғўзаларнинг шоҳларида ҳосил тугунчалари — кўсаклар кундан-кунга кўпайиб семирмоқда. Бу мўл ҳосилдан нишонадир.

И. НОРМАТОВ

Янгийўл. Свердлов номли колхоз.

Нўхат сероб

Газета версткаси тугаётган пайтда мухбиримиз Урта Чирчиқдан телефон қилди: Бошқарма меҳнаткашлари нўхат топшириш йиллик планини ортиғи билан адо этдилар. Ватан омборига 864 тонна ўрнига 800 тонна нўхат тўкилди.

РАИСГА САВОЛ

Кеча кечқурун бир шофернинг фиғони палакка чиқди. Соат олтилар чамаси «Москва» ва Навоий номли колхозлар чегарасидаги ариқ ёнига бир автомашина келиб тақа-тақ тўхтади. Хуноби ошиб кабинадан тушган йигит у ёнга чопди, бу ёнга чопди — ариқдан ўтишнинг иложини қилолмади. Бундан 3 ой чамаси олдин бузилган кўприк ҳамон тузалмай ётарди.

— Аттанг-а, кузовда минерал ўғит бўлмаганда эди, ҳў, анови кечувдан ўтиб кетган бўлардим.

Ана шу куйи машина қишлоқдан шатакка трактор келганига қадар ярим кечагача сарсон бўлиб турди.

Э-ҳа, бунақанги сарсон-саргардон бўлган машина, тракторлар якка-ёлғиз дейсизми, бу йўлда?! Бундай воқеа деярли ҳар куни юз бериб туради. Лекин нима учундир Янгийўл район ижроия комитетининг раиси ўртоқ Р. Усмонов кўприкни барвақтроқ тузатиш чорасини кўриш устида бош қотирмаётир. Ахир, ҳадемай далаларимизда «оқ олтин» чамандай очилади. Уларни тайёрлов пунктларига пешма-пеш етказиш йўлида ҳозирдан жон куйдириш керак эмасми?

Раисга шундай савол билан мурожаат қилишга тўғри келади:

— Ўртоқ Усмонов, халқимизда «темирни қизиғида зое» деган ҳикматли гап бор. Сиз бунга қачон амал қиласиз?

— Э, АТТАНГ!!!

З. ҚУРТНЕЗИРОВ.

ҲОСИЛ ЙЎҚОЛЯПТИ

Кеча кечқурун ўртачирчиқлик қишлоқ мухбиримиз Т. Йўлдошевнинг телефон орқали маълум қилишича, «XXII партсъезд» колхозининг ўртоқ А. Қаюмов бошлиқ бригадасида техникадан ёмон фойдаланилаяпти. Шунинг учун ҳам қарийб 10 гектарга яқин ердаги ғўзани қалин ўт босган. Сувдан қолган ғўзалар шона ва гулларини тўкиб юбораяпти. Ёз бўйи қилинган меҳнатнинг бир қисми зое кетиб, тўпланган ҳосил ҳозирданоқ йўқотилаяпти. Агар июль ойида ғўза парвариши кучайтирилмаса, экин ўтдан тозаланиб, қондириб суғорилмаса, бригада бошлиғи ўртоқ А. Қаюмовнинг кузда панд еб қолиши турган гап.

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

1963 йил 2 июлда Берлиндаги митингда сўзлаган нутқи

Азиз ўртоқ Ульбрихт!
Азиз ўртоқ Фернер!
Азиз берлинлик ўртоқлар!
Қадрдон немис дўстларимиз!

Сизнинг республикангиз шу кунларда ўртоқ Вальтер Ульбрихтнинг етмиш ёшга тўлганлигини нишонламоқда. Бизнинг энг азиз дўстимиз В. Ульбрихтни партиямиз Марказий Комитети, Олий Совет Президиуми, Совет ҳукумати, барча совет кишилари номидан ва шахсан ўз номимдан яна бир бор самимий табриклашга ва унга сиҳат-саломатлик, ишида чин кўнгилдан муваффақиятлар тилашга, барча немис коммунистларининг, Германия Демократик Республикаси барча меҳнаткашларининг социализм қурилишида бундан буён ҳам муваффақиятларга эришувларини тилашга ижозат бергайсиз.

Биз Германия Демократик Республикаси элида бўлган вақтимизда кўп нарсаларни кўриб, мамлакатингизнинг ишчилари, деҳқонлари, интеллигенция вакиллари билан гаплаша олдик. Бу — марқли, самимий учрашувлар бўлди. Бу учрашувлар бизнинг хотирамизда халқларимиз ўртасида тобора мустаҳкамланиб бораётган дўстликнинг далили сифатида узоқ вақтларгача сақланиб қолади.

Республикангизнинг ишлари кўнгилдагидек бораётганлигидан астойдил хурсандмиз. Сизлар социализм қурилишини кенг авж олдириш программасини муваффақиятли суратда амалга ошира бошладингиз.

Халқингизнинг меҳнат ғайратини кўриб, Германия Демократик Республикасининг меҳнаткашлари партиянинг янги программасини ўзларининг жонажон, азиз иши деб қабул қилганликларига амин бўлдик.

Ғарбий Германиядаги «иқтисодий мўъжиза» тўғрисида Ғарбда кўп гапирмоқдалар ва ёзмоқдалар. Ғарбий Германия халқининг меҳнати ва қобилиятига тан бериш керак. Ғарбий Германия халқи ҳақиқатан ҳам ўз хўжалигини тиклаш ва юксалтириш учун кўп куч сарф қилди. Аммо, капитализм шароитида ишчилар ва деҳқонлар яратаётган бойликларни бир ҳовуч монополистларгина ўзлаштириб олади. Ғарбий Германия капитализмга хос бўлган зиддиятлардан қутулолмайди. Ғарбий Германия ишчилари Ғарбий Германия саноат ишлаб чиқаришини ривожлантириш учун пешона терини тўкиб кўп меҳнат сарф қилмоқдалар, аммо бунинг ҳузурини саноат ва молия магнатлари кўрмоқдалар. Гап шундаки, Ғарбий Германия ишчиларининг меҳнати учун Ғарбий Европадаги кўпгина бошқа мамлакатлардагига қараганда камроқ ҳақ тўламоқдалар. Ғарбий Германия монополиялари саноат потенциалини, аввало, меҳнаткашларни қаттиқ эксплуатация қилиш йўли билан кўпайтиришга уринмоқдалар.

Ғарбий Германияда «иқтисодий мўъжиза» рўй берганлиги тўғрисида ёзилган қоғозларнинг сиёҳи қуримай турибоқ, буржуа пропагандистлари ва уларнинг хўжайинлари Ғарбий Германия экономикаси тушкунлик хавфи остида қолганлигини кўриб қалтирай бошладилар.

Урушдан кейинги йилларда Ғарбий Германия экономикаси қандай тараққий этганлигини эслаб кўрайлик. Маълумки, уруш келтирган вайронгарчиликлар ва Ғарб мамлакатларида ҳамма товарларнинг етишмай қолганлиги натижасида жуда қулай иқтисодий конъюнктура вужудга келди, машина-ускуналар янгиланиб, саноат модернизация қилина бошлади. Гитлерчилар Германияси тор-мор қилинганидан кейин ҳам капиталларни сақлаб қолишга муваффақ бўлган Ғарбий Германия капиталистлари фойда чиқишини билиб, йирик капитал сарфлаш йўлига бажонидил ўтдилар. Шу билан бирга, улар кишиларни коммунизмдан қўрқитиб, бундан усталик билан фойдаландилар ва ўзларини Ғарбий Германияда капиталистик системанинг «халоскор»лари қилиб кўрсатмоқдалар. Улар АҚШ монополистларидан ёрдам ва мадад олдилар. Ўзларининг Ғарбий Германиядаги партнерлари куч-қудратини тиклаш учун кўп маблағ сарфлаган Америка монополиялари ҳам қуруқ қолмадилар ва талайгина фойда ундириб олдилар.

Ғарбий Германия урушгача бутун Германия экономикасининг негизини ташкил этган тайёр хом ашё базасига, металлургияга, оғир саноатга эга бўлганлигини ҳам унутмаслик керак. Ана шу муваққат юксалиш шу тариқа пайдо бўлди. Ғарб пропагандистлари жуда қизишиб кетиб, бу юксалиш Маркс назариясини «рад этади» деб кўрсатишга уриниб кўрдилар.

Шарқий Германия меҳнаткашларига ўз экономикасини Ғарбий Германиядагига нисбатан мураккаброқ шароитда тиклай бошлашга тўғри келди. Янги хом ашё ва материал манбаларини қидириб топиш керак эди, металлургия базасини ва саноатнинг бошқа кўпгина тармоқларини аслида янгидан вужудга келтириш, вайрон бўлган юзларча, мингларча корхоналарни тиклаш керак эди. Бу ишларнинг ҳаммаси жуда мураккаб ва жуда қийин вазифа эди. Ана шуларга қарамай, ҳозирги кунда Германия Демократик Республикаси Европа ва жаҳондаги энг қудратли индустриал давлатларнинг биридир: Германия Демократик Республикаси саноат ишлаб чиқариш ҳажми жиҳатидан дунёда саноат соҳасида энг ривожланган олдинги ўн мамлакат қаторига киради.

Холисона фикр юритувчи ҳар бир киши агар иқтисодий мўъжиза тўғрисида гапирадиган бўлсак, ана шу мўъжиза худди шу ерда, Германия Демократик Республикасида рўй берди, деб айтади. Халқ ҳокимиятни ўз қўлига олиб, ўз тақдирининг хўжайини бўлиб қолганлиги туфайлигина бу мўъжиза рўй бера олди. Қудратли социалистик ҳамдўстлик мавжудлиги сабабли ана шу мўъжиза рўй бериши учун имконият яратилди. Сизнинг мамлакатингиз ана шу қудратли социалистик ҳамдўстлик билан қардошларча ҳамкорликнинг мустаҳкам воситалари билан боғланган.

Фақат социализмгина чинакам ижодкорлик мўъжизаларини яратишга қодирдир. Социализмнинг муваффақиятлари доим олға бораётган планли экономиканинг мустаҳкам пойдеворига, хўжаликни ташкил этишнинг социалистик принципларига, янги ижтимоий муносабатларга асосланади.

Совет кишилари, бошқа социалистик мамлакатларнинг халқлари меҳнатда қандай жасорат кўрсатганликлари сизларга маълум. Капитализм дунёсининг ҳар қандай «мўъжиза»лари бу жасорат олдида бир пул бўлиб қолади!

Биз шу нарсага қатъий аминмизки, Германия Демократик Республикасининг экономикаси бундан буён янада тез суръатлар билан ривожланиб боради. Бунинг учун зарур шарт-шароит ва имкониятларнинг ҳаммаси мавжуддир. Сизлар мамлакатнинг икки қисмга ажралиб кетганлиги ва табиий иқтисодий структура ҳамда алоқаларнинг бузилганлиги оқибатида хўжаликда рўй берган катта диспропорцияларни асосан бартараф қилдингиз. Эндиликда сизнинг республикангиз Совет Иттифоқи билан ва бошқа социалистик мамлакатлар билан ҳамкорлик қилиш негизида хом ашё ва материалларнинг асосий турлари билан планли суратда таъминланмоқда. Эндиликда сизнинг хўжалик раҳбарларидан иборат яхши кадрларингиз бор. Бу кадрлар ишлаб чиқаришни ташкил этишда кўп тажриба тўпладилар, хўжаликни социалистик негизда бошқаришни ўргандилар.

Республикангиз халқ ҳокимияти йилларида социал жиҳатдан ҳам катта ғалабаларга эришди. Меҳнаткашлар бундай ғалабаларга капиталистик тузум шароитларида асло эриша олмайдилар.

Ҳозирги вақтда социалистик мамлакатларнинг муваффақиятли ривожланиб бораётганлиги натижасида иқтисодий планларимизни янада чуқурроқ координациялаш учун имкониятлар яратилди. Шу сабабли Германия Демократик Республикасининг Ғарбий Германия билан узилиб қолган иқтисодий алоқалари ўрни ҳозир социалистик мамлакатлар билан ҳамкорлик туфайли батамом қопланиб, бунинг устига Германия Демократик Республикасининг хўжалиги янгидан-янги ажойиб муваффақиятларни қўлга киритиш учун битмас-туганмас хом ашё, шунингдек саноат резервлари ва имкониятларига ҳам эга бўлади. Социалистик мамлакатлар иқтисодий ҳамкорлигининг кучайиб бораётганлиги олға қараб қилаётган умумий ҳаракатимизни жадаллаштирувчи қудратли омилдир.

Буларнинг ҳаммаси Германия Демократик Республикаси яқин келгусида барча асосий иқтисодий кўрсаткичлар бўйича Ғарбий Германиядан ўзиб кета бошлайди, дейиш учун асос беради. Ҳа, такрор айтаман, бу гапни билиб айтяпманки, Германия Демократик Республикаси ҳақиқатан ҳам Ғарбий Германиядан ўзиб кетади, ана шу пайт ҳозироқ бошланяпти. Бу эса, социалистик ҳамдўстликнинг иқтисодий мусобақада капитализм дунёси устидан ғалаба қозониш йўлидаги курашга республикангиз меҳнаткашлари қўшадиган жуда катта ҳисса бўлади. Биз мухолифларимизни ҳар қанча чирансангиз ҳам, социалистик мамлакатлардан орқада қола берасиз, деб огоҳлантириб келдик ва ҳозир ҳам огоҳлантирмоқдамиз.

Эндиликда, ҳатто буржуа идеологларига ҳам сал «ақл кириб қолди». Илгарилар улар капиталистик мамлакатлардан ўзиб кетмоқчи бўлган бу хаёлпарастларга йўл бўлсин! — деб совет кишиларидан кулар эдилар. Эндиликда ана шу жанобларнинг дами ичига тушиб кетди, дейиш мумкин. Ҳозир иқтисодий тараққиёт соҳасида жаҳонда иккинчи ўринда турган мамлакат эканлигимизни, саноат маҳсулотининг баъзи бир энг керакли турларини ишлаб чиқариш жиҳатидан АҚШдан аллақачонлар ўзиб кетганлигимизни улар тан олишга мажбур бўлмоқдалар.

Модомики, мамлакатимиз Октябргача иқтисодий тараққиёт соҳасида турган жуда паст даражадан иш бошлаб, Совет Иттифоқи халқлари мана шундай мўъжизакорлик қила олган эканлар, ахир, экономикани ривожлантиришнинг жаҳонга танилган мастерлари бўлмиш, сиз — немислар, капиталистик тузум шароитида бошқалар эришган даражадан ўзиб кетмоқ учун социализм қурилишида ўз имкониятларингизни кўрсата олмайсизми? Албатта, кўрсата оласиз! Социалистик тараққиёт йўлига ўтиб олган, бошқа барча халқлар сингари Германия Демократик Республикасининг меҳнаткашлари ҳам ўз экономикасини ривожлантиришда ажойиб натижаларга эришмоқдалар ва иқтисодий тараққиёт даражаси жиҳатидан ҳам энг ривожланган капиталистик мамлакатлардан ўзиб кетишларига ҳеч шак-шубҳа йўқ.

Азиз ўртоқлар!

Мен бу ерда, Берлинда сўзлаган вақтимда ҳар сафар шундай масалалар ҳақида гапириб келмоқдаманки, бу масалаларнинг ҳал этилиши Европадаги аҳволни нормаллаштириш билан бевосита боғланган. Нима учун шундай қилаётганлигимни тушуниб олган бўлсангиз керак, деб умид қиламан. Германия, Ғарбий Берлин, халқаро проблемаларнинг мураккаб тугун жойи-ку, ахир. Бутун Европадаги, бутун дунёдаги сиёсий иқлим шу проблемаларнинг ҳал этилишига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Иккинчи жаҳон урушининг тўп овозлари тинганидан буён кўп йиллар ўтди. Аммо, аввалгидек ҳозирда ҳам Европа ерларига солдат каскалари ва найзалари мудҳиш кўланка солиб турибди, уруш таҳдиди аввалгидек ҳозир ҳам Европада йўқолгани йўқ. Эндиликда бунинг ёнига янада мудҳишроқ қуролнинг кўланкаси — ракета-ядро қуролининг кўланкаси қўшилди. Халқлар ўз истиқболларига, ўз болаларининг истиқболига ишонмай, доим ташвиш остида яшамоқдалар. Халқлар ана шу аҳволга тезроқ хотима берилишини истайдилар. Бу — қонуний ва тушунарли истакдир.

Совет Иттифоқи, Германия Демократик Республикаси, барча социалистик мамлакатлар кескинликка батамом барҳам бериб, Европадаги ҳамма мамлакатлар ўртасида муҳим яхши қўшничилик муносабатлари ўрнатишдан ғоят манфаатдордирлар. Бизнинг муддаомиз шуки, Европа халқлари жаҳондаги барча халқлар сингари келажакка хотиржам боқиб, ўзларини тинч меҳнатга бағишлай олсинлар.

Биз социал тузуми турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшашига қаратилган сиёсат жаҳон миқёсида, шунингдек жаҳондаги турли районларга нисбатан ўтказилишини қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқдамиз. Жаҳоннинг турли қисмларида кескинлик манбалари муттасил сақланиб қолинадиган бўлса, бутун ер шарида мустаҳкам тинчлик ўрнатиш тўғрисида гап бўлиши мумкин эмас. Бу нарса жаҳондаги ҳамма районларга шу жумладан Европа сингари муҳим районга ҳам тааллуқлидир. Европа давлатларининг Европадагина эмас, балки бутун дунёда ҳам тинчликни мустаҳкамлашдаги сиёсати қандай аҳамиятга эга эканлигини ва қандай роль ўйнаяжагини сўз билан таърифлаш қийин. Чунки кейинги ярим аср мобайнида бутун инсониятни икки марта қонли жаҳон урушлари гирдобига тортган жиддий можаролар худди мана шу ердан бошланди.

Учинчи жаҳон уруши Европа бошига келтириши мумкин бўлган мислсиз кулфатларни инсон ақл-заковати ўз тасаввурига сиғдириши қийин. Халқларнинг онги ҳатто бундай келажакка тоқат қилиб тура олмайди. Совет Иттифоқи, Германия Демократик Республикаси, шунингдек бошқа социалистик давлатлар Европада мустаҳкам тинчлик ўрнатиш масаласини муҳим иш, деб ҳисобламоқдалар.

Урушнинг нима эканлигини, уруш қандай вайронгарчиликлар ва кулфатлар келтиражагини сиз, немисларга тушунтириб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Қонли урушни бошлаб юборган Гитлернинг авантюризми учун немис миллати жуда катта товон тўлади. Гитлернинг ўзи ана шу уруш ўтида ёниб кетди ва бу уруш немис халқига ғоят катта зарар келтирди. Гитлер бошлаган ўтган урушда Совет Иттифоқи ва Германия халқлари шундай зўр қурбонлар бердиларки, уни ҳеч нарса билан таққослаб бўлмайди. Бошқа мамлакатларнинг халқлари ҳам катта-катта талафот бердилар.

Уруш тамом бўлган пайтдан буён 18 йил ўтди. Уруш етказган жароҳатлар яна кўп йилларгача унутилмайди. Лекин ана шу жароҳатлар ҳозирнинг ўзидаёқ маълум даражада битди: урушнинг одамларга солган ситами бирмунча эсдан чиқаёзди. Бу жароҳатлар узил-кесил битиб, ана шу ситам умрбод унутилиб кетиши учун совет ва немис халқлари, бутун Европа, бутун дунё халқлари ҳамма зарур чораларни кўрмоқлари керак.

Урушда мағлубиятга учраган давлатлар ўзларининг бутун куч-ғайратларини бир мақсадга: қасос олишга, бой берган нарсаларини қайтариб, унинг ёнига бошқаларнинг мол-дунёсини ҳам қўшиб олишга қаратганликларини кўрсатувчи мисоллар тарихда тўлиб ётибди. Ҳарбий тўқнашувларнинг чексиз занжири ана шу зайлда вужудга келар эди. Лекин тарих сабоғи шуни кўрсатадики, қасосчилик сиёсати халқларга янги азоб-уқубат ва кулфатлардан бошқа ҳеч нарса келтирмайди.

Урушдан кейинги даврда Европада, шунингдек бутун дунёда жиддий ўзгаришлар рўй берди. Жаҳон социалистик системаси вужудга келди, кўпгина давлатлар мустамлакачилик зулмидан озод бўлиб, миллий мустақилликка эришдилар. Ҳар хил тузумга эга бўлган иккита герман давлати — Германия Демократик Республикаси билан Германия Федератив Республикаси вужудга келди. Германия Демократик Республикасида ишчилар синфи, меҳнаткаш деҳқонлар, бутун халқ хўжайин бўлса, Германия Федератив Республикасида аввалгидек, капиталистлар билан помешчиклар ҳукмронлик қилиб келмоқда.

Совет Иттифоқи Германия Демократик Республикаси билан қардошлик муносабатларига эга, у Германия Федератив Республикаси билан дипломатик муносабатлар ўрнатган. Ўзининг тинчликсевар сиёсатига содиқ бўлган бизнинг мамлакатимиз Совет Иттифоқи билан Ғарбий Германия ўртасидаги муносабатлар ишонч ва ҳамкорлик йўлидан ривожланиб боришидан манфаатдордир. Немис халқи ҳам бизнинг мамлакатимиз билан, барча социалистик мамлакатлар билан мустаҳкам ва дўстона муносабатларда бўлишдан жуда ҳам манфаатдордир, деб ўйлайман.

Агар унча узоқ бўлмаган ўтмишга назар ташласак, Совет Иттифоқи билан Германия ўртасидаги муносабатлар худди ана шу тахлитда ривожланиб борганлигини кўрсатувчи мисолни кўриш мумкин. Биринчи жаҳон урушидан кейин шундай давр бўлган эдики, Германия билан Совет Иттифоқи ўртасидаги дўстона муносабатлар ҳар иккала мамлакатга, ҳар иккала халққа фойда келтиради, деб тан олишга немис давлатининг давлат арбоблари ўзларида куч ва довюраклик топа билган эдилар. Улар Версаль сулҳ шартномаси қўйган ғовларни бартараф қила билган эдилар, шунинг натижасида мамлакатларимиз ўртасида яхши алоқалар ўрнатилган эди. Бу, давлат арбобларига муносиб тарзда донишмандлик билан қилинган иш эди.

Хўш, бу нарса Германияга, унинг экономикасига бирон зарар етказдими? Ҳеч қандай зарар етказгани йўқ. Бунинг аксича, немис саноати Совет Иттифоқидан буюртмалар ола бошлади, бу эса Германиянинг экономикасини тиклаш ва ривожлантириш имкониятини берди. Совет Иттифоқи билан ўзаро манфаатли иқтисодий алоқалар ўрнатиш натижасида Германия ўз саноатини иш билан тўлароқ таъминлаш, немис меҳнаткашларига иш топиб бериш имкониятига эга бўлди.

Ана шу иқтисодий алоқалар Совет Иттифоқига ҳам фойда келтирди. Шу муносабат билан диққатга сазовор бир воқеа эсимга тушиб қолди. Бу воқеа йигирманчи йилларда бўлган эди. Ўша вақтда мен Донбассдаги Рутченков руда конида ишлар эдим. Немис мутахассислари ўша ерда қурган шахта ҳанузгача ишлаб турибди. Бу — 17- шахтадир. Унинг ёнида бошқа бир шахта ҳам бор, бу шахтани бизнинг ишчиларимиз билан мутахассисларимиз қуришган. Уни 17-бис шахтаси деб юритишади. Немис инженерлари билан ишчилари кокс печларини ва химия заводини тиклашда қатнашдилар. Биз ҳамкорлик қилибгина қолмай, биргаликда митинглар ҳам ўтказиб турар эдик. Мен ана шу ишларнинг тугалланиши муносабати билан ўтказилган митингда қатнашишга мушарраф бўлганман. Ўша митингда бизнинг ишчиларимиз ва немис фирмасининг вакиллари сўзга чиқишган эди. Бундай мисолларни эса кўплаб кўрсатиб ўтиш мумкин. Шуни айтиш керакки, немис ва совет мутахассислари ва ишчиларининг бу ҳамкорлиги фойдали бўлган эди. Бу — немис ва совет халқлари ўртасидаги яхши қўшничилик муносабатларининг ажойиб тимсоли эди.

Башарти, ҳамкорлик муносабатлари шундан кейин ҳам ана шу тахлитда ривожланиб бора берганда, бу нарса мамлакатларимизга катта фойда етказган бўлур эди. Лекин Гитлер ҳокимият тепасига келгач, бу муносабатларга рахна солинди, Гитлернинг халққа қарши қаратилган ваҳшиёна сиёсати бу муносабатларни улоқтириб ташлади ва оёқ ости қилди. Яхши қўшничилик ва ҳамкорлик қилиш ўрнига уруш бошланиб кетди, бу уруш натижасида Гитлернинг ҳарбий машинаси батамом тор-мор келтирилди ва Германия халқ хўжалигига ғоят катта зарар етди. Совет Иттифоқи ва бошқа мамлакатлар беҳисоб қурбонлар беришди.

Урушдан кейин халқлар мустаҳкам тинчлик ўрнатилиб, масалалар тинч йўл билан оқилона бартараф этилади, деб умидвор бўлган эдилар. Бироқ, халқларнинг бу умидлари оқланмади. Халқаро империализм агрессив доираларининг ёрдами билан Германиянинг ғарбий қисмида милитаристик, реваншистик давлат — Германия Федератив Республикаси барпо қилинди. Ғарбдагилар империалистик давлатларнинг ҳозирги сиёсатини асослаш учун қанча гап сотмасинлар, Европа марказида кескинлик ўчоғининг сақланиб қолаётгани «совуқ уруш»ни авж олдираётганини, халқлар ўртасидаги ва, аввало, Ғарбий Германия билан социалистик мамлакатлар ўртасидаги муносабатларни кескинлаштираётганини кўрсатувчи фактдан кўз юмиб бўлмайди. Халқлар Германия масаласи ҳал қилинишига, ва шу тариқа халқлар ўртасида дўстлик ва ҳамкорликни тинч ривожлантириш учун қулайроқ шарт-шароитлар яратилишига муштоқдирлар.

Хўш, Европада, бинобарин эса, бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлаш учун нима қилмоқ керак? Иккинчи жаҳон урушининг қолдиқларини ўртадан олиб ташлаб, Германия билан сулҳ шартномаси тузмоқ керак. Шу проблема устида илгари ҳам неча марталаб ўз фикримни айтишимга тўғри келган эди. Лекин сулҳ шартномасининг тузилиши немис халқига, бутун Европа халқларига нималар беради, деган масалага келинг, яна бир марта қайтайлик.

Германия билан сулҳ шартномасини имзолашдан фақат Совет Иттифоқи ва тинчлик сиёсатини ёқлаб чиқаётган бошқа мамлакатларнинг халқларигина ютиб қолмас эдилар. Сулҳ шартномаси Европадаги бошқа мамлакатларга, бутун дунёдаги одамларга ҳам керак; сулҳ шартномаси Ғарбий Германия аҳолисининг манфаатлари ва орзу истакларига айниқса мос бўлиб тушган бўлур эди.

Ҳозир Европада жаҳон уруши қолдиқларини ва кескинликни сақлаб қолиш кимнинг манфаатларига мос бўлиб тушаётганини Ғарбий Германияда яшовчи немислар бир ўйлаб кўришсин, немис ишчилари, деҳқонлари, интеллигентлари, савдо-саноат аҳли давлат арбоблари бир ўйлаб кўришсин, буни улар немисларга хос равишда обдон тарозига солиб кўришсин. Башарти, улар ҳақиқатни ўйлаб, сергаклик билан холисанилло мулоҳаза юргизишса, бу масаланинг барча фойда ва зарарини эътиборга олишса, немис халқининг манфаатлари уруш қолдиқларини ва кескинлик манбаларини йўқотишни, марказий Европадаги аҳволни нормаллаштиришни тақозо қилаётганлигини равшан кўришади.

Бу йўл Германия Федератив Республикасининг Германия Демократик Республикаси ва бошқа социалистик мамлакатлар билан самарали иқтисодий ҳамкорлик қилиши учун кенг имкониятлар очиб беради. Ғарбий Германиядаги ақли расо немисларнинг тобора кўпи шу масала устида бош қотирмоқда. Улар милитаризм ва реваншизм сиёсатига буткул барҳам бериш кераклигини тобора чуқурроқ ва равшанроқ англай бошладилар.

Бу сиёсат Ғарбий Берлин аҳолисининг ҳаётига айниқса оғир ботмоқда. Ғарбий Берлин аҳолиси аҳволни нормаллаштиришга биринчи галда муҳтождир. Бунга эса, фақат сулҳ шартномаси асосида эришиш мумкин. Шундагина Ғарбий Берлин ҳаётида барқарорлик ўрнатилади, иқтисодий тараққиёт учун қулай истиқболлар туғилади.

Совет Иттифоқи иккинчи жаҳон урушининг қолдиқларини тезроқ тугатишни қаттиқ талаб қилиш билан нимани таклиф этяпти? Биз ҳозирги вақтда Европада мавжуд бўлган ва гитлерчилар Германиясининг тор-мор келтирилиши натижасида вужудга келган шароитлар ва аҳволга ўзгариш киритадиган бирон таклифни айтаётганимиз йўқ. Бизнинг истагимиз фақат вужудга келган аҳволни юридик жиҳатдан мустаҳкамлаб қўйиш ва шу орқали реваншчиларнинг янги уруш бошлашга ҳозирланишини қийинлаштириб қўйишдир.

Берлин девори атрофида бошланган ғовға Ғарб мамлакатларида ҳамон давом этяпти. Лекин Ғарбда «девор» деб ном берилган нарса Германия Демократик Республикасининг қонуний чегараси ҳисобланади. Бу чегара Германия Демократик Республикасининг меҳнаткашларига ўз мамлакатига ва бошқа социалистик давлатларга қарши қаратилган иғвогарлик ишларининг пайини қирқиш имконини бермоқда. Бунинг маъноси шуки, Берлин девори деб аталган нарса давлатлар ўртасидаги муносабатларни нормаллаштириш ишига, тинчлик ишига хизмат қилмоқда.

Нарсаларга ниҳоят, сергаклик билан назар ташламоқ керак. Германия Демократик Республикаси — афсона эмаслигини, балки ўз ҳукумати ва ўз қонунларига, ўз тартиблари ва ўз чегараларига эга бўлган реал давлат эканлигини тушуниб олмоқ керак. Ҳар бир суверен давлат ўз чегараларини қўриқлаб ва контроль қилиб туришга ҳақлидир.

Кўплар Берлиндаги чегара Ғарбий Берлин аҳолисининг Германия Демократик Республикаси пойтахти аҳолиси билан борди-келди қилиб туришига халақит бермоқда, деб дод-фарёд кўтармоқдалар. Лекин бу гап нотўғри. Германия Демократик Республикасига кириб олишдан халққа зарарли, ғайри-қонуний ишлар қилиш учун фойдаланмоқчи бўлган кишиларгина шу гапни айтишлари мумкин. Биз шуни биламизки, Германия Демократик Республикасининг меҳнаткашлари билан дўстона алоқа ўрнатишни ва борди-келди қилишни астойдил истаётган, бу ерга соф юрак ва очиқ кўнгил билан келаётган кишиларни социалистик Германия меҳнаткашлари шоду хуррамлик ва меҳмондўстлик билан кутиб олмоқдалар. Модомики, Ғарбий Берлин аҳолисининг Германия Демократик Республикаси пойтахти аҳолиси билан борди-келди қилиб туришида қийинчиликлар мавжуд экан, бунинг учун Ғарбий Берлиндаги оккупациячи маъмурлар ва ҳокимият тепасида турган кишилар айбдордирлар.

Иккинчи жаҳон уруши Европанинг сиёсий картасини ўзгартириб юборди, бу билан ҳисоблашмоқ керак. «Совуқ уруш»ни авжига чиқараётган, «уруш ёқасига элтиб қўйиш» сиёсатини тиклаётган баъзи бир кишилар Германия Демократик Республикаси меҳнаткашларини ўз социалистик давлатидан ихтиёрий равишда воз кечишга мажбур қилиш мумкин, деб беҳуда ўйламоқдалар. Германия Демократик Республикасининг меҳнаткашлари немис эли узра қизил байроқни биринчи бўлиб баланд кўтариш юксак шараф эканлигини англаб олдилар. Улар ўз бўйниларига капиталистик сиртмоқнинг яна солиб қўйилишига ҳеч қачон рози бўлмайдилар, ўз элларига помешчиклар билан капиталистларни ҳеч қачон яқин йўлатмайдилар.

Мен шуни назарда тутиб гапиряпманки, меҳнаткашлар бунга ҳеч қачон ихтиёрий суратда рози бўлмайдилар, башарти, душманлар буни зўрлик билан қилмоқчи бўлса, бунга кучлари етмайди!

Сулҳ шартномаси тузиш ҳақидаги гапларни реваншчи доираларнинг эшитгиси ҳам йўқ. Уларнинг мақсади — Германия Демократик Республикасини йўқ қилиб ташлаш, уни ютиб юборишдир. Аммо фақат ёлғиз ўзининг кучи билан бунга муваффақ бўла олмаслигини уларнинг ўзлари жуда яхши билиб турибди, чунки ошқозонининг мазаси йўқ, буни ҳазм қила олмайди, бунинг устига шундай катта лаҳм томоғига сиғмайди ҳам. Худди шу сабабдан улар Ғарб давлатларининг агрессив ҳарбий блоки — НАТОга кириб олишга шу қадар зўр бериб ҳаракат қилишди. Дор тагидан қочиб қолган гитлерчилар НАТО тимсолида иккинчи жаҳон урушидаги мағлубият учун қасос олишдан иборат ўз мақсадини рўёбга чиқариш имкониятини кўрди. Ўз навбатида Ғарбдаги агрессив доиралар Ғарбий Германиядан социалистик мамлакатларга қарши асосий зарбдор куч сифатида фойдаланмоқчи бўлди. Худди мана шу ўринда, мана шу босқинчилик планлари негизида уларнинг манфаатлари бир бўлиб чиқди.

Ғарбий Германия реваншчилари нимага умид боғлади? Улар АҚШга умид боғлади. АҚШ уруш вақтида зарар кўриш бир ёқда турсин, аксинча ҳарбий фойдалар туфайли бойиб олган эди. Американинг атом қуроли Ғарбий Германия милитаристларини айниқса маҳлиё қилиб қўйди. Ўша вақтда Америка Қўшма Штатлари атом қуролини монополия қилиб олган эди.

Социализм мамлакатларининг белини букишга интилиб, империализмнинг реакцион кучлари атом қуролига қандай умид боғлаганлигини бир эсингизга олинг. Аденауэр агрессив НАТО блокининг маънавий йўлбошчиси деб ҳисобланган марҳум Даллес бу мақсадларни ҳаммадан кўра очиқроқ баён қилиб берган эди. Унинг «коммунизмни улоқтириб ташлаш» сиёсати, «уруш ёқасига элтиб қўйиш» сиёсати эсингиздами, бу сиёсатнинг мазмуни Европанинг шарқий мамлакатларида социализмни ҳарбий куч ёрдами билан йўқ қилиб ташлашдан иборат эди. Империалистлар бу режаларини биринчи галда Германия Демократик Республикасига қаратдилар. Ғарб давлатларидаги реакцион доираларнинг ҳаммаси маҳкам ёпишиб олган «қайта бирлаштириш» деган программа худди ана шу мақсадни кўзлаган эди.

«Қайта бирлаштириш» деган сўз империалистларнинг тилида Германия Демократик Республикасини ютиб юбориш деган маънони англатар эди. Ахир, Германиянинг иккига бўлиниб қолганлиги — миллий масала бўлишдан ҳам кўра, кўпроқ социал-сиёсий масаладир. Германиянинг бир қисми социализм қураётган бўлса, иккинчи қисми капиталистик йўлдан боряпти. Шу сабабдан «қайта бирлаштириш» деган сўзнинг замирида империалистик давлатларнинг Германия ишчи ва деҳқонларининг биринчи давлати — Германия Демократик Республикасини йўқ қилиб ташлаш ҳақидаги муддаоси яшириниб ётади. Жаноб реваншчилар, ниятингизга ета олмадингиз ва етиб ҳам бўлмайсиз!

Ўз ватанини бирлашган ҳолда кўришни, ягона тинчликсевар ва демократик немис давлатига эга бўлишни истаётган немисларнинг орзу-истакларини биз тушуниб турибмиз. Бу — табиий ва қонуний истакдир. Тинчлик ва ҳамкорлик сиёсати ана шу истиқболни яқинлаштирса, уруш ва реванш сиёсати уни узоқлаштиради.

Ўз хайрихоҳлигимни яширмоқчи эмасман ва, башарти, иккала немис давлатини қайта бирлаштириш масаласини ҳал қилишнинг энг маъқул йўли — Ғарбий Германияда капитализмни йўқотиб, социалистик асосда ягона герман давлатини барпо этишдир. Бундай йўл энг прогрессив йўл бўлиб, замонамизнинг руҳига немис халқининг, жаҳон меҳнаткашларининг манфаатларига мос бўлиб тушур эди, десам, бу гап ҳеч кимга янгилик бўлиб туюлмайди, деб ўйлайман. Лекин ўз-ўзидан маълумки, бунинг қай тарзда содир бўлиши келажакнинг ишидир, немис халқининг ва фақат немис халқининг ўз ишидир.

Шуни кўрмаслик мумкин эмаски, империалистик кучлар немисларнинг ана шу табиий интилишларидан ўз манфаатлари учун фойдаланиб қолишга уриниб, Германия Демократик Республикасини тугатишга ҳаракат қилмоқдалар.

Аммо бизнинг замонамизда Германия проблемасини бу тахлитда ҳал қилиб бўлмайди. Бу йўл гражданлар урушига, жаҳон урушига олиб боради. Хўш, ракета-ядро қуроли мавжуд бўлган ҳозирги шароитда уруш бошланиб кетгудек бўлса, унинг оқибати нима бўлади? Ҳатто, реваншизм дардига бошқалардан кўра қаттиқроқ дучор бўлган канцлер Аденауэр сингари одам ҳам уруш бошлангудек бўлса, бу урушда Ғарбий Германия ҳаммадан илгарироқ ёниб, йўқ бўлишини тушуниб турибди. Ҳозирги замон шароитида уруш ҳар қандай агрессор учун ўз-ўзини ўлдиришдан бошқа нарса эмаслиги ҳатто капитализмнинг энг қутурган намояндаларига ҳам равшан бўлиб бормоқда.

Реваншчилар ва реакционерларнинг ғиж-ғижлаш ва иғвогарликлар ишлатиш йўли билан Германия Демократик Республикасини ичдан қўпоришга уринишлари ҳам худди ана шундай беҳуда ва бефойдадир. Берлинда шармандаларча барбод бўлган фашистлар исёнининг 10 йиллиги муносабати билан яқинда Ғарбий Германияда шовқин-сурон кўтарилди. Шу муносабат билан Германия Федератив Республикасининг раҳбарлари урушқоқларча реваншизм руҳи билан суғорилган ваъзларни айтдилар. Шу хусусда нима дейиш мумкин?

Истеъфога чиқиб кетаётган канцлер ўзи бир неча йилдан буён зўр бериб ўтказиб келаётган сиёсатни оқлашга интилиб, очиқдан-очиқ бемаъни ва қуракда турмайдиган гапларни гапираётган вақтда, унинг нима учун шу кўйга тушиб қолганини тушунса бўлар, деб ўйлайман. Лекин унинг ўрнига келаётган канцлер бемаъниликлар ва рўёбга чиқмаган умидларнинг ана шу юкини, ана шу даҳмазасини ўз елкасига ўнгариб олаётганини қандай тушуниш мумкин? Ахир, ана шу даҳмазани бирёқлик қилишга унинг ўзи мажбур бўлади-ку, эртами-кеч янги йўлларни, янгича муносабатларни қидиришга тўғри келади-ку, ўтмишнинг ўзи кўтаришга қурби етмайдиган юкини елкасига ортиб, эрта кундан ўз вазифасини мушкуллаштириб нима қилади? Буни оқилона сиёсат дейиш қийин.

Германия Федератив Республикасининг давлат арбоблари Совет Иттифоқи билан яхши муносабатлар ҳақида гапириб, Германия Демократик Республикасининг сиёсатини ва ижтимоий тузумини ўзгартиришни шарт қилиб қўймоқдалар. Улардан шундай деб сўраш жоиздир: жаноблар, сиз ақли расо кишилармисиз? Жаҳонда вужудга келган аҳволга, ўзингизнинг аҳволингизга ва бизнинг аҳволимизга сергаклик билан жиддий баҳо бера оласизми? Борди-ю, ўша кунни нишонлашга чоғланган экансиз, даставвал Германия Демократик Республикасининг масаласини ҳал қилиш йўлидаги умидларингиз, беҳуда чиранишларингиз 10 йил муқаддам чиппакка чиққанлигини ҳам айтиб қўймоғингиз керак эди-ку.

Жаноб реваншчилар шуни эсдан чиқармасинларки, бу воқеа 1953 йилда юз берган бўлса, ҳозир 1963 йилда турибмиз. Модомики, Германия Демократик Республикасининг тараққиётини орқага қайтариб юборишга ўша вақтда муваффақ бўлмаган эканлар, ҳозир сира ҳам муваффақ бўла олмайдилар. Шу давр ичида жаҳонда катта-катта ўзгаришлар юз берди, тағин бу ўзгаришлар уларнинг фойдасига бўлгани йўқ. Модомики, ўша вақтда Американинг атом бомбасини пеш қилиб, ўз мақсадларига ета олмаган эканлар, ҳозир бизни қўрқита олармидилар? Башарти, уруш бошлаб юборгудек бўлсалар, дастлабки соатдаёқ ана шу урушнинг ўтида ўзлари ёниб, йўқ бўлиб кетишларини улар жуда яхши билиб турибдилар. Ўтган урушда бизнинг калтагимизга тўймай қолган ашаддий гитлерчилар шайкаси Ғарбий Берлинга нима мақсадда йиғилди? Улар Ғарбий Берлинда нега пайдо бўлиб қолди? Ахир, Потсдам битимига кўра, Ғарбий Берлин алоҳида статусга эга бўлган шаҳар эканлигини, у Ғарбий Германияга кирмаганлиги, кирмаслиги ва кирмаяжагини улар яхши билади-ку.

Реваншчиларга бу иш муносабатларни яхшилаш учун эмас, балки жазаваларини авжига миндириш учун, ярашиш учун эмас, балки уруш васвасасини сақлаб қолиш учун керак бўлди. Улар Германия территориясининг кичрайиб қолганини немис халқининг қулоғига муттасил қуйиб, немис халқини реваншчилик руҳида тарбияламоқчилар. Лекин, борди-ю, уларнинг муддаоси Германия рейхини аввалги чегаралари билан тиклаш бўлса, мунофиқлик ишлатиб нима қиладилар? Ундай бўлса, Гитлернинг телбаликдан иборат ғояларини ўзларига қурол қилиб олиб, Германия картасини Украинани ҳам қўшиб чиза бермайдиларми, Уралгача етказиб чиза бермайдиларми!

Дарҳақиқат, Гитлер ана шу мақсадларга етмоқчи эди, лекин ўзи шармандаларча ҳалок бўлди. Башарти, реваншчилар Гитлер ғоялари билан яшайдиган бўлсалар, уларнинг бошига ҳам ана шу кун тушади. Шу сабабдан реалистик ва сергаклик позицияларига иложи борича тезроқ ўтиб олсалар, маъқулроқ бўлур эди. Башарти, истеъфога чиқиб кетаётган канцлер жаҳондаги вазиятга оқилона баҳо бера олмай, ўз фаолиятини шармандаларча туғаллаётган бўлса, сергаклик билан реал изларга тушиб олишга қурби етмаган тақдирда янги канцлернинг бошига Аденауэрнинг куни тушади.

Яқиндагина канцлер Аденауэр, унинг шогирди, ўзини социалист деб атовчи Брандт ҳамда Ғарбий Германия ва Ғарбий Берлиндаги бошқа реакционерлар Америка президентини Ғарбий Берлинни келиб кўришга таклиф қилдилар. Жаноб Кеннедининг Ғарбий Берлинга келиш фактининг ўзида сира айб қиладиган ери йўқ. Башарти, яхши ниятлар билан қилинган сафар бўлса, бундай сафарни табриклаш мумкин эди. Лекин президентни таклиф қилган кишилар бу ишни яхши ният билан қилишгани йўқ, албатта. Улар ўзларининг телбаликдан иборат реваншчилик муддаоларига мадад олмоқчи бўлдилар.

Худди шу сабабдан президентга истеъфога чиқиб кетаётган канцлер билан Ғарбий Германиянинг бошқа арбоблари ҳамроҳ бўлиб келдилар, сирасини айтганда, бу арбобларнинг Ғарбий Берлинга ҳеч қандай алоқаси йўқ, чунки Ғарбий Берлин Ғарбий Германиянинг бир қисми эмас, деган гапни биз ва бизнинг иттифоқчиларимиз неча марталаб айтганмиз. Матбуотнинг хабарларига қараб, ҳукм қилганда, истеъфога чиқиб кетаётган канцлернинг ҳамроҳлигида Ғарбий Берлинга келишга Америка президенти дарров рози бўла қолмабди.

Бундай одамнинг ҳамроҳлиги ўз сафарини бефайз қилиб қўйиши мумкинлигини у тушунганга ўхшайди.

Жаноб Кеннедининг Ғарбий Германиядаги реваншчилар майлига юрганлиги президент яқинда Американинг Вашингтондаги университетда сўзлаган нутқини исботлаш учун энди амалий иш қилади, деб умидвор бўлиб турган кишиларни ранжитмаслиги мумкин эмас. Президент бу нутқда халқаро вазиятга сергаклик билан баҳо берган эди. Ўша нутқда Совет Иттифоқи билан муносабатларни қайта қараб чиқиш ва яхшилаш, халқаро кескинликни юмшатиш, «совуқ уруш» ҳолатига барҳам бериш зарурлиги айтилган эди.

Лекин ана шу нутқ сўзлангандан кейин атиги ўн уч кун ўтди. Қўшма Штатлар президенти Ғарбий Германияга, шундан сўнг Ғарбий Берлинга келди ва бу жойларда тамомила бошқача руҳдаги нутқлар сўзлай бошлади. Агар Ғарбий Германияда ва хусусан Ғарбий Берлинда айтган гапларини ўқисангиз ва бу гапларни Америка университетида сўзланган нутқ билан солиштириб кўрсангиз, бу гапларни бир-бирига сира ўхшамаган иккита президент сўзлабди-да, деб ўйлашингиз мумкин.

(Давоми учинчи бетда)

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВ НУТҚИ

(Боши иккинчи бетда).

Бир одамнинг ўзи мана шундай қисқа вақт ичида ва халқаро аҳволда ҳеч қандай муҳим ўзгаришлар юз бермаган бир шароитда бир-бирига тамомила қарама-қарши бўлган фикрлардан иборат нутқларни қандай сўзлаши мумкинлигини тасаввурга сиғдириш қийин.

Бунга нима сабаб бўляпти? Ғоят хатарли бир ҳол сабаб бўляпти. Америка Қўшма Штатларининг президенти ғарбий германиялик бева кампирнинг кўнглини овлашда Франция президенти билан беллашмоқда. Ҳар иккала президент ҳам ўз эгасининг дилига кўпинча унчалик бемаъни фикрларни солмайдиган ана шу кампирнинг ҳиссиётсиз қалбини ўзига оғдириб олишга ҳаракат қилмоқда. Башарти, ана шу бевага ҳар бири уни ўз бағрига тортаётган бу икки жазман сингари хушомадгўйлик қилинаверадиган бўлса, у ҳолда бева жаҳон миқёсидаги проблемаларнинг ҳал қилиниши ҳақиқатан ҳам менга боғлиқ бўлиб қолибди, деб ноз-карашмага ўтиб қолиши мумкин. Аслида эса жуда оз нарса унга боғлиқдир. Бундай хушомадгўйлик жаҳондаги вазиятни кескинлаштиришга ва ғоят хатарли суратда кескинлаштиришга олиб боради, холос.

Масалан, Америка Қўшма Штатлари ядро қуроли масалаларида ўтказиб келаётган сиёсат шундан далолат бериб турибди. Америка Қўшма Штатлари НАТОнинг кўп томонларга қарашли кучлари деб аталган ниқоб остида ана шу қуролни ўз иттифоқчиларига тиқиштирмоқда. Тағин шу иттифоқчилардан баъзи бирлари бу хилдаги ядро кучларини барпо этишда қатнашишдан бош тортаётганлигига қарамай, шундай қилинмоқда. Хўш, барибир шундай қилинаверaётганига сабаб нима? Биринчи галда мақсад шуки, коммунизмга душманлиги туфайли жонсарак бўлиб қолган Ғарбий Германия реваншчиларининг ядро қуролига эга бўлиш ҳақидаги интилишларини қондиришдир. Бундай сиёсат ҳалокатли оқибатларга олиб келиши мумкин.

Америка Қўшма Штатларининг президенти ўзининг Ғарбий Берлиндаги нутқлари билан ўз позицияларининг тўғрилигига бирон кишини ишонтира олганлиги амримаҳол бўлиб, Ғарбий Германия ва Ғарбий Берлиндаги реваншчи арбобларни кувватлаши билан ҳеч кимни қўрқита олмади ҳам. Бу билан у империалистлар шунингсиз ҳам заҳарлаб қўйган халқаро вазиятга заҳар қўшиб қўйди, холос.

Америка президенти ўзи Ғарбий Германияда ва Ғарбий Берлинда сўзлаган бундай антикоммунистик нутқларни сўзлаш учун марҳум давлат секретари Даллеснинг нутқларини роса ўрганиб чиққанга ўхшайди. Шу билан бирга умрининг сўнгги ойларида ўзгариб қолган Даллесни эмас, балки Оқ уйга ўз иродасини ўтказиб келган «аввалги» Даллесни роса ўрганиб чиққанга ўхшайди. Америка Қўшма Штатларининг президенти, Даллес ҳокимият тепасида бўлган вақтда эълон қилган ва банкротга учраган сиёсатга ҳозир яна қайтиш ниятида эмасмикин?

Бундай сиёсат Америка Қўшма Штатларига ҳеч бир яхшилик келтирмайди. Бизга келганда, биз шуни айта оламизки: жаноблар, кўрпангизга қараб, оёқ узатинг! Совет давлатини енгишга уриниб кўрган ҳамма реакцион сиёсатдонларнинг умидлари чиппакка чиққанидек, Черчиль, Даллес ва шуларга ўхшаш кишиларнинг ҳамма планларини тарих гўрга тиққанидек, Ғарбий Германия сиёсатдонларининг ва уларга мададкорлик қилиб, қўллаб-қувватлаётган ҳамда Совет Иттифоқига, Германия Демократик Республикасига, социалистик мамлакатларнинг қудратли ҳамдўстлигига қарши аҳмоқона ҳаракатларга руҳлантираётган ҳамма одамларнинг реваншчилик планлари ҳам шармандаларча гўрга тиқилади.

Биз аминмизки, Ғарбий Германия халқи вазиятни тушунишда реалистлик кўрсатади, реванш сиёсати нақадар хатарли эканлигини англаб олади, ўз тақдирини ўз қўлига олиб, ўзининг ҳаётий манфаатларига мос бўлиб тушадиган сиёсат ўтказилишига эришади. Меҳнаткаш немис халқининг ҳаётий манфаатлари эса, Совет Иттифоқи билан, барча социалистик мамлакатлар билан муносабатларни яхшилаш зарурлигини унга айтиб турибди. Совет Иттифоқи ва социалистик мамлакатларнинг муддаоси — тинчликни таъминлашдир. Башарти, Ғарбий Германия бошқача йўл тутадиган бўлса, унда уруш томон юрган бўлади. Бизнинг замонамизда эса, ақлдан озган кишиларгина давлатлар ўртасидаги низоли масалаларни уруш йўли билан ҳал қилишга умид боғлай олсалар керак. Америка Қўшма Штатларининг президенти ҳам бу гапни неча марталаб гапирган.

Масалан, мен боя эслатиб ўтган Америка университетидаги нутқида президент Кеннеди бундай деди: «Буюк давлатлар зарба етказиш анча қийин бўлган ядро кучларини кўплаб сақлаш имкониятига эга бўлган ҳамда ана шу кучларни ишлатмасдан туриб, таслим бўлишдан бош тортадиган бизнинг замонамизда ялпи уруш ҳеч қандай маънога эга эмас». Президент Кеннеди тинчликни сақлаб қолмоқ ва ракета-ядро урушида ёниб кетмаслик учун Совет Иттифоқи билан муносабатларни янги асосда қуришга чақирди.

Башарти, АҚШ президенти халқаро вазиятни яхшилашга ҳақиқатан ҳам интилаётган бўлса, Ғарбий Германия ва Ғарбий Берлинда ўзи сўзлагач сингари нутқларни, халқаро вазиятни кескинлаштиришни кўзлаган нутқларни сўзлаб, нима қилар эди?

Шу гапни яна бир карра таъкидлаб айтмоқчиманки, коммунизм ғалабаси учун умумий курашда вафодор дўстлар ва иттифоқчилар бўлган Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар Германия Демократик Республикаси билан ҳамиша бирга бўлиб келдилар ва бундан буён ҳам бирга бўлаверадилар.

Ғарбий Германия реваншчиларининг Германия Демократик Республикасини тугатиш масаласини уруш йўли билан ҳал қилиш хусусидаги умидлари — аҳмоқона ва хатарли режадир. Башарти, реваншчиларни худо ақлдан оздириб дегандек, уруш бошланиб кетгудек бўлса, бу — Ғарбий Германиянинг заволи бўлади. Лекин, ҳатто сал-пал ақлини сақлаб қолган чала жиннилари ҳам таваккалчилик билан ўз-ўзини ўлдиришга журъат қилиши қийин бўлса керак, деб ўйлайман.

Башарти, Гитлер ўз заволини олдиндан кўра билганида, таваккалчилик билан ана шундай авантюрага қадам қўйиши амри маҳол эди. У, ғалаба қиламан деган ҳаёлда уруш бошлаб юборди. Халқларнинг адолатли интиқомидан қутулиб қолиш, инсониятнинг душмани сифатида ўз устимдан қилинадиган адолатли суддан қутилиб қолиш учун ўз-ўзимни ўлдиришга мажбур бўламан, деган фикрни Гитлер хаёлига ҳам келтирмади.

Ҳозирги замонда урушнинг оқибати нима бўлишини айни реалистик тасаввур қила билганлиги учун Франциянинг президенти де Голль сингари сиёсий арбоб Германиянинг шарқдаги чегараларини ўзгартириб бўлмайди, деган гапни сергаклик билан айтди. Америка, Англия ва НАТОга кирган бошқа мамлакатларнинг баъзи бир арбоблари ҳам худди шу гапни гапирмоқдалар. Улардан баъзилари буни ошкора айтсалар, баъзилари социалистик мамлакатларнинг давлат арбоблари билан ўтказилган суҳбатлар, учрашувлар вақтида эътироф этмоқдалар.

Замонавий ҳарбий техника қўлланиладиган жаҳон уруши қандай оқибатларга олиб бориши мумкинлигини капитализмнинг етакчи арбоблари яхши тасаввур қилиб турибдилар, деб ўйлайман.

Хўш, Ғарб давлатлари Германия билан сулҳ шартномаси тузишга нима учун рози бўлмаяптилар? Агар бу саволга умумий тарзда жавоб берадиган бўлсак, шундай дейиш мумкинки, Ғарбдаги империалистик давлатлар герман халқининг асл манфаатларини эътиборга олишни истамаяптилар, чунки герман халқининг асл манфаатлари империалистик доираларнинг планлари ва мақсадларига зиддир.

Ғарбий Германиянинг ҳозирги ҳукумати ўтказиб келаётган сиёсатнинг моҳиятини яхшилаб ўйлаб кўрсангиз, бу сиёсат Ғарбий Германия халқининг манфаатларидан келиб чиқмаётганлигини, балки Қўшма Штатларнинг империалистлари билан чамбарчас боғланиб кетган Германия реваншчиларининг манфаатларидан чиқиб келаётганлигини билиб оласиз. Ўз иттифоқчиларини Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлардан доимо қўрқитиб туриш АҚШ империалистларига манфаатлидир. «Коммунизм хавфи»дан олабўжи сифатида фойдаланиб, ҳарбий бюджетлар кўпайтирилмоқда ҳамда НАТО доирасида мудофаа ишларига деб олинаётган ҳиссалар миқдори оширилмоқда. Лекин қайси бир мамлакат мудофаа ишларига кўпроқ маблағ сарфласа, унинг ўз қўлида экономиканинг тинч тармоқларини ривожлантириш учун ресурслар шунча оз қолишини ҳар бир киши тушунади-ку, ахир. Ғарбий Германия монополиячилари ва бошқа мамлакатларнинг монополистик доиралари билан рақобат курашларида ўзларига қулайроқ шарт-шароитларни таъминлаб олиш учун Америка монополиячилари ўз иттифоқчиларидан айни мана шундай иш тутишни талаб қилмоқдалар.

Америка Қўшма Штатларининг илгариги президенти Эйзенхауэр Америка монополияларининг бу мақсадлари ҳақида бизга ошкора гапирган эди. Биз унга Германия Федератив Республикасини қуроллантириш хатарли эканлигини айтиб, ундан Америка Қўшма Штатлари нима учун бу ишда кўмакдошлик қиляпти, деб сўрасак, Эйзенхауэр бунга жавобан: бизнинг аҳволимизни ҳам тушунингда, башарти, Ғарбий Германия мудофаа соҳасида ўз зиммасига муайян мажбуриятлар олмайдиган бўлса, иқтисодий мусобақа соҳасида бошқа мамлакатларга нисбатан кўпроқ афзалликларга эга бўлиб қолади, деди.

Шундай қилиб, ўзининг жаҳон бозоридаги рақиби бўлган Ғарбий Германиянинг ривожланишидан Қўшма Штатларнинг чўчиётганлигига Эйзенхауэр иқрор бўлди. Америка ҳукмрон доираларининг нуқтаи назаридан қараганда, қуролланишга кўпроқ маблағ сарфламай, шунга кетадиган маблағни хўжаликни ривожлантиришга ишлатса, Ғарбий Германия бу рақобатни муваффақиятлироқ олиб борган бўлур эмиш. Бундан буён ҳам иш шу зайлда кета берса, Қўшма Штатлар тағин ҳам баттарроқ аҳволга тушиб қолар эмиш, шу сабабдан улар Ғарбий Германияни қуролланишга, чиқимдор бўлишга мажбур қилмоқдалар.

Зотан, ишчилар синфининг қўли билан яратилган маҳсулотнинг талайгина қисми ҳарбий мақсадларга ишлатилаётган экан, бу — миллий бойликлар, ишчи ва деҳқонларнинг меҳнати беҳуда сарф қилиняпти, деган гапдир.

Америка империалистлари шундай сиёсатни ўтказишдан яна бир ғаразли мақсадни кўзлаётганликларини ҳам эътиборга олмоқ керак. Ғарбий Германияни қуролланиш пойгаси йўлига солиб юбориш билан Америка империалистлари уруш конфликти бошланиб кетган тақдирда, ядро зарбаси биринчи галда Ғарбий Германиянинг устига тушади, Америка Қўшма Штатлари эса маълум вақтгача бир чеккада қолиши мумкин, деб мўлжалламоқдалар.

Бундан чиқди, Ғарб давлатлари Германия Федератив Республикасининг ҳозирги нореалистик сиёсатини ғаразгўйлик билан қувватлаб, уни шу позицияда маҳкамлаб қўймоқчи эканлар-да.

Ахир, буларнинг ҳаммаси Ғарбий Германия аҳолисининг орзу-истакларига мос бўлиб тушадими? Ҳеч-да! Германия Федератив Республикаси халқининг манфаатлари тамомила бошқача заминда, Германияни тинч тараққий эттириш, социалистик мамлакатлар билан ҳар томонлама муносабатларини нормаллаштириш ва ривожлантириш заминида ётибди. Бунинг учун тегишли объектив шарт-шароитлар борми? Бундай шарт-шароитларнинг борлигига биз аминмиз.

Биринчидан, Совет Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида мамлакатларимизнинг ҳамкорлик қилишига имкон бермайдиган ва бартараф қилиб бўлмайдиган ғовлар йўқ. Албатта, идеология соҳасида биз бир-бирига тамомила қарама-қарши бўлган томонларда турибмиз. Мамлакатларимизда турлича социал тузум мавжуд. Лекин бу нарса фақат бир томондан, Совет Иттифоқи, социалистик мамлакатларни, иккинчи томондан, Германия Федератив Республикасини айириб турган нарса йўқ-ку. Иккита ҳар хил система — социалистик ва капиталистик система ўртасида социал-сиёсий чегара бор, капиталистик системага эса фақат Ғарбий Германиягина мансуб бўлиб қолмай, АҚШ, Франция, Англия, Италия ва бошқа кўпгина мамлакатлар ҳам мансубдир.

Мана шундай шароитда ижтимоий тузуми турлича бўлган давлатлар ўртасидаги муносабатларнинг фақат битта оқилона йўли бор, у ҳам бўлса, — тинч-тотув яшаш, тинч иқтисодий мусобақа йўлидир. Лекин модомики, ижтимоий-сиёсий тузумдаги тафовутлар бошқа капиталистик мамлакатларнинг Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар билан ҳамкорлигини ривожлантириб боришига халақит бермаётган экан, хўш нима учун Ғарбий Германия шу йўлдан бора олмайди?

Социал-сиёсий тузумга доир масалалар ҳар бир давлатнинг, ҳар бир халқнинг ички иши. Бошқа халқларнинг ички ишларига аралашмаслик позициясида турибмиз, ўз тартибларимизни бирон мамлакатга тиқиштирганимиз йўқ ва тиқиштиришни ҳеч қачон хаёлимизга келтирмаймиз, деган гапни биз неча марталаб айтдик ва такрорлайверамиз.

Иккинчидан, Ғарбий Германия немисларининг социалистик мамлакатлар халқларининг манфаатларига мос бўлиб тушган сиёсий ва иқтисодий манфаатлари бор. Аввало бу гап тинчлик масаласига таааллуқлидир. Ғарбий Германия халқи мустаҳкам ва узоқ давом этадиган тинчликдан ғоят манфаатдордир, деган оддий ҳақиқатни тушуниб олиш учун ғоят ақлли бўлиш шарт эмас. Совет халқи, бошқа социалистик мамлакатларнинг меҳнаткашлари халқаро кескинликни тугатишга астойдил тарафдор эканликларига, бутун ер юзида тинч ҳаёт бўлишини истаётганликларига Ғарбий Германиядаги ақли расо кишилардан ҳеч бири шубҳаланиб ўтирмаса керак, деб ўйлайман.

Иқтисодий соҳани оладиган бўлсак, бу соҳадан биз мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни ривожлантириш учун мустаҳкам негиз бўла оладиган кўп нарсани топамиз. Шу нарса шак-шубҳасизки, Ғарбий Германиянинг савдо-саноат доиралари экономикани ривожлантиришни, Ғарбий Германия саноатини янада юксалтиришни истайди. Совет халқининг экономикани ривожлантириш соҳасида катта-катта планлари мавжуд бўлиб, у бу планларни муваффақият билан амалга ошириб келмоқда.

Дарҳақиқат, Ғарбий Германия ўз саноатини, бутун экономикасини ўстиришни таъминламоқ учун ишончли ва барқарор ташқи бозорга эга бўлмоғи керак. Ташқи бозор эса шундай бир майдонки, бу ерда у ўзининг Ғарбдаги шериклари — АҚШ, Англия, Франция Италия ва бошқа мамлакатлар билан тўқнаш келади. Бу ўринда рақобат қонуни муқаррар суратда кучга киради.

Ғарбий Германия бизнинг мамлакатимиз билан рақобат қилаётгани йўқ. Агар Германия Федератив Республикаси кўпроқ пўлат ва машиналар ишлаб чиқарадиган бўлса, бундан биз ҳеч қандай зарар кўрмаймиз. Машиналар арзонлашади ва биз кўпроқ миқдорда машиналар харид қила оламиз. Бу — ҳар икки томон учун фойдалидир. Тарих нуқтаи назаридан қараганда ва иккала мамлакатимиздаги хўжаликларнинг структурасини ҳисобга олганда, биз савдо-сотиқ соҳасида бир-биримизга зўр потенциал имкониятларга эга бўлган дуруст шериклар бўла оламиз.

Албатта, савдо-сотиқ соҳасидаги шеригинг аввал келишиб олинган буюртмаларни бажаришдан номайишкорона суратда бош тортса, бунга асло савдо-сотиқ соҳасида инсоф билан иш кўриш аломати деб бўлмайди. Яқинда юз берган қувурлар ҳангомаси бу жиҳатдан диққатга сазовордир. АҚШ нефть монополиялари Германия Федератив Республикасини Совет Иттифоқига катта диаметрли қувурлар етказиб беришдан бош тортишга мажбур қилдилар. Бундай ҳаракатлар биз учун ечиб бўлмайдиган проблемалар туғдириб қўйгани йўқ, албатта, Совет корхоналари қувурлар ишлаб чиқаришни кўпайтирди. Германия Федератив Республикасининг ҳукумати Совет Иттифоқи билан тузилган савдо битимини бузганлиги натижасида ким фойда кўрди? АҚШ монополиялари фойда кўрди. Ғарбий Германия саноатчилари зарар кўрди. Бундан ташқари, Германия Федератив Республикасига нисбатан ишонч камайиб, у билан савдо-сотиқ соҳасида шерикчилик қилиб бўлармикан, деган шубҳа туғилди.

Совет Иттифоқи, Германия Демократик Республикаси ва социалистик мамлакатлар билан иқтисодий алоқалар ўрнатишнинг ҳамма манфаатларини Ғарбий Германия савдо-саноат аҳли яхши тушунади ва билади. Лекин сиёсий мулоҳазалар уларга кучли таъсир кўрсатаётгани ҳамда биз билан соғлом иқтисодий ҳамкорлик йўлига ўтиб олиш имкониятини бермаётгани кўриниб турибди. Бунда маталда айтилганидек, бири тоғдан келса, бири боғдан келяпти. Ғарбий Германиянинг сиёсий арбоблари шунинг орқасида Ғарбий Германия экономикаси кўраётган иқтисодий зарар билан ҳисоблашмай, нотўғри йўл тутмоқдалар.

Башарти, Ғарбий Германия арбоблари ҳақиқатан ҳам ақли расо сиёсатдон бўлишни истасалар, яна бир муҳим ҳолатни унутмасликлари керакки, иккинчи жаҳон урушидан кейин Европа ва АҚШда бошланган иқтисодий юксалишнинг энг юқори нуқтаси аллақачонлар ўтиб кетди. Буни фақат биз, марксчилар айтаётганимиз йўқ, буржуа экономистлари ҳам шу гапни айтмоқдалар. Баъзи бир капиталистик мамлакатлардаги савдо-саноат доиралари хавф солиб келаётган таназзулни кечиктирмоқ учун ҳозирдаёқ маълум чораларни кўра бошлади.

Шундай шароитда социалистик мамлакатлар билан иқтисодий алоқаларга эътиборсизлик билан қарашни ва ҳатто бу алоқаларни бузишни узоқни кўриб оқилона қилинган иш деб бўлармикан? Бунинг касри Ғарбий Германия экономикасига уриб кетяпти-ку.

Ўтмишга назар ташлаб, Совет Иттифоқи билан Германия ўртасида ўзаро манфаатли иқтисодий муносабатлар ўрнатилиши бемалол мумкинлигини кўрсатган тарихий тажрибани анализ қилар экансан, беихтиёр шундай фикрга келасан: ўтмишда мавжуд бўлган яхши тажрибани тиклаб, ундан фойдаланишни ҳозир ўйлаб кўрсак бўлмасмикан. Гитлер мерос қилиб қолдириб кетган қийинчиликлардан ҳозир ҳатлаб ўтишга муваффақ бўлганимизда эди. Совет Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида тағин ҳам кенгроқ ва мустаҳкамроқ иқтисодий алоқалар ўрнатиш мумкин бўлур эди. Бу иқтисодий муносабатлар совет экономикасининг ҳам, Ғарбий Германия экономикасининг ҳам муваффақиятли ривожланишига ёрдам берган бўлур эди. Ҳозирги пайтда Ғарбий Германия экономикаси тикланиб, урушдан аввалги даражадан ўзиб кетди. Германия Демократик Республикасининг социалистик экономикаси муваффақиятли суратда ривожланмоқда. Совет Иттифоқи иқтисодий тараққиёт мўъжизаларини кўрсатмоқда. Бизнинг мамлакатимиз экономика даражаси жиҳатидан жаҳонда иккинчи ўринда турибди, баъзи соҳаларда эса, энг тараққий этган капитализм давлати бўлмиш Америка Қўшма Штатларидан ўзиб кетди.

Турмуш Совет Иттифоқи билан ва бошқа социалистик мамлакатлар билан савдо-сотиқ ва иқтисодий алоқалар жуда барқарор бўлишини тасдиқлайди. Бизнинг социалистик экономикамиз кризисларга ва тушкунликка дуч келмай, планли асосларда ривожланмоқда, бу экономика тўхтовсиз юксалиб бормоқда. Биз ўз хўжалигимизнинг социалистик характерда бўлиши туфайли иқтисодий ва савдо алоқаларимизни бир неча йил олдин планлаштириш имкониятига эгамиз. Биз шундай барқарор ва мустаҳкам бозор бўлишини таъминлай оламизки, капиталистик давлатларнинг ҳар бири бунга хавас қилиши мумкин.

Маълумки, Ғарбий Германия бизнинг мамлакатимиз экспорт қилаётган бир қанча маҳсулотларга муҳтождир. Совет Иттифоқи Ғарбий Германияга, шунингдек Ғарбий Берлинга ҳам кўп заказлар бера олади. Ғарбий Берлин ўзида сиёсий аҳволни стабиллаштириш ва нормал иқтисодий тараққиёт учун заказлар олиб туришга муҳтождир. Ғарбий Германия ва Ғарбий Берлин ҳам ўзларида ишлаб чиқаришдан кўра ташқаридан олиш фойдалироқ бўлган саноат товарларини биздан сотиб олишлари мумкин бўлур эди.

Бизнинг фикримизча, Совет Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида нормал иқтисодий муносабатлар ўрнатиш имкониятлари ва мамлакатларимизнинг халқлари ўзаро олишлари мумкин бўлган афзалликлар шулардан иборат.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш керакки, Германия Федератив Республикасининг Совет Иттифоқи билан ва Германия Демократик Республикаси билан савдо-сотиқни ривожлантириши халқларга, шубҳасиз, манфаат келтирган бўлур эди. Бундан кўриладиган энг муҳим манфаат — ишонч ва дўстона алоқаларни мустаҳкамлашдан иборат бўлур эди. Бундай ишонч ва дўстона алоқалар бўлмаса, Европада тинчликни мустаҳкамлаш мумкин эмас.

Германия сулҳ шартномасининг тузилиши Совет Иттифоқи билан Ғарбий Германия ўртасидагина эмас, балки Европадаги барча давлатлар ўртасида ва Европадан ташқаридаги мамлакатлар ўртасида ҳам муносабатларни нормаллаштиришнинг ғоят жиддий воситасидир. Германия билан сулҳ шартномаси тузилиши натижасида кишиларда тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлаш мумкин эканлигига бўлган ишонч кучая боради. Ҳарбий ҳаражатлар машаққати камаяди ва бунинг натижасида аҳолининг турмуш даражаси кўтарилади.

Германия билан сулҳ шартномаси тузиш тўғрисидаги таклифимиз фақат бир томоннинггина манфаатини кўзда тутмаётганини эндиликда кўп кишилар тушуниб олмоқдалар. Сулҳ шартномаси тузилишидан Ғарбий Германия, Ғарбий Берлин кўп жиҳатдан манфаатдор. Ана шу тадбирнинг амалга оширилишидан барча тинчликсевар мамлакатлар ва халқлар манфаатдордирлар.

Илгари, Германия Демократик Республикаси билан Ғарбий Берлин ўртасидаги чегара назорат қилиб турилмаган пайтда, Германия Демократик Республикасига қарши ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши қўпорувчилик ишлари олиб бориш учун иккинчи жаҳон урушининг қолдиқларини сақлаб қолиш империалистларга фойдали эди. Эндиликда қаттиқ назорат қилинадиган ва қаттиқ қўриқланадиган чегара белгилаганидан кейин империалистлар ана шу афзалликдан маҳрум бўлиб қолдилар. Эндиликда сулҳ шартномаси тузилишидан Ғарб ҳам кўпроқ манфаатдор бўлиши керак деб айтиш мумкин.

Аммо Ғарб давлатларининг агрессив доиралари буни истамаётирлар. Улар Германия сулҳ шартномаси тузилишига йўл қўймаслик учун қўлларидан келган ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Германия билан сулҳ шартномаси тузилишининг душманлари сулҳ шартномаси имзоланган тақдирда Ғарбий Германия аҳолиси Германия Демократик Республикасига қарши ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши «совуқ уруш»ни давом эттириш тамомила беҳуда бир нарса эканлигини тушуниб олишидан ўлгудек қўрқмоқдалар. Реакцион доиралар группировкаларнинг, агрессив НАТО блокининг емирилишидан қўрқаётганликлари учун сулҳ шартномасига қарши чиқмоқдалар.

Агар бунга қўшимча қилиб, социалистик мамлакатлар сулҳ шартномасини имзолашгагина эмас, балки икки асосий группировка ўртасида — Варшава шартномасида қатнашувчи мамлакатлар билан НАТО мамлакатлари ўртасида ҳужум қилишмаслик тўғрисидаги пактни ҳам тузишга тайёр эканликларини бир неча бор билдирганликларини айтсак, у ҳолда кимларнинг сулҳ шартномаси тузиш тарафдори бўлиб чиқаётганлиги ва кимларнинг ҳарбий авантюралар планларини тузиб, «совуқ уруш»ни авж олдираётганлиги тамомила аён бўлиб қолади.

Биз шунга аминмизки, Ғарбий Германиядаги ва Ғарбий Европанинг бошқа мамлакатларидаги халқларнинг онгиня ҳадеб чалғитиб бериш мумкин эмас, одамлар империалистик сиёсатнинг ана шу ҳийла-найрангларини ҳеч қачон суриштириб билиб олмайдилар деб умид қилиш мумкин эмас. Ҳозирнинг ўзидаёқ муз кўзғалди, агрессив НАТО блоки нима учун тузилганлигини ва уни ташкил этган кишилар қандай мақсадларни кўзлаётганликларини тўғри тушуна бошлаган кишилар тобора кўпайиб бормоқда. Ғарб давлатлари ўтказаётган ва Ғарбий Германияни ғарбий герман халқининг манфаатларини кўзлаб, мустақил сиёсат ўтказиш имкониятидан маҳрум этишга қаратилган сиёсатнинг сирли маъносини Ғарбдаги немислар тушуниб олмоқдалар, Ғарбий Германиянинг барча меҳнаткашлари буни тез орада тушуниб оладилар.

Барча меҳнаткаш немислар тинчликни таъминлаш учун, иккинчи жаҳон урушининг қолдиқларини узил-кесил тугатиш учун, Германия сулҳ шартномасини имзолаш учун кураш йўлига қатъий ўтиб олиш зарур эканлигини англаб оладиган пайт келади, эртами-кеч, барибир шундай пайт келади. Ғарбий Германияда Совет Иттифоқи билан, Германия Демократик Республикаси билан ва бошқа социалистик мамлакатлар билан ҳамкорлик йўлига ўтадиган, тинчлик ва барча халқлар билан дўстлик сиёсатини ўтказадиган ҳукумат иш кўрадиган пайт келишига ишонамиз.

Ўртоқлар! Ядро синовларини тўхтатиш масаласи тўғрисида гапириб ўтишни истар эдим. Маълумки, бу масала юзасидан июль ойининг ўрталарида Москвада музокараларни яна бошлаб юбориш мўлжалланади. Барча кишиларда эндиликда ниҳоят, ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисида битим тузиладими ё йўқми, деган фикр пайдо бўлмоқда. Бундай фикрнинг пайдо бўлиши табиий бир ҳолдир. Бу масала ҳақли суратда ҳаммани қизиқтирмоқда, шу сабабли мен шу тўғридаги нуқтаи назаримизни баён қилиб бермоқчиман.

Совет ҳукумати барча ядро синовларини, такрор айтаманки, барча ядро синовларини, уларнинг қаерда ўтказилишидан қатъи назар, абадий тақиқлаш тўғрисидаги шартномани ҳеч ҳаялламай имзолашга тайёр эканлигини бир неча бор айтган эди. Биз бундан кўп йиллар илгари ядро қуролини тақиқлаш, ядро қуроли синовларининг ўтказилишини тақиқлаш масаласини кўтарган эдик.

Аммо Ғарб давлатлари, аввало, АҚШ бундай битим тузиш йўлидан бормаётирлар. Улар музокараларни ҳадеб чўзмоқдалар, барча ядро синовларини тўхтатишдан бўйин товлаш учун ҳар қандай бўлмағур баҳоналарни илгари сурмоқдалар. Улар халқаро инспекциялар бўлишини айниқса зўр бериб талаб қилмоқдалар.

Синовларнинг тўхтатилиши, шу жумладан ер ости синовларининг тўхтатилиши устидан бирор инспекция ўтказилишига эҳтиёж йўқ эканлигини фан тасдиқлаган ва практика ҳам буни тўла исбот қилган. Ядро портлатишларини аниқлаш учун давлатлар ихтиёрида бўлган миллий воситалар ва уларнинг хусусан автомат сейсмик станциялар (биз бундай станцияларнинг ўрнатилишига розимиз) билан бирга иш кўришлари барча синовларнинг тўхтатилиши устидан мустаҳкам контроль ўрнатилишини таъминлайди. Лекин шунга қарамай, Ғарб давлатлари ядро синовларини тўхтатиш тўғрисидаги масалани ҳал этишни халқаро инспекциялар деб аталган инспекциялар билан боғлашга зўр бериб ҳаракат қилмоқдалар.

Бу эса, Ғарб давлатларининг инспекциялар ҳақидаги талаблари замирида тамомила бошқа бир нарса борлигини кўрсатади. Бу нарса нимадан иборат? Халқаро инспекциялар Ғарб давлатларига синовларнинг тўхтатилишини контроль қилиш учун эмас, балки разведка мақсадларида ҳар қандай йўллар билан Совет Иттифоқининг турли районларига кириб олиш учун даркор эканлигини кўпдан билиб олганмиз. Шундай қилиб, бунда гап синовларни тўхтатиш устидан контроль ўрнатиш тўғрисида эмас, балки, аслида, жосусликка қонуний тус бериш тўғрисида борaётир.

Илгари, Ғарб давлатлари инспекциялар ўтказишни талаб қилган пайтларида уларнинг чин мақсадлари тўғрисида бирор кишида шубҳа туғилиши мумкин бўлган бўлса, эндиликда бундай шубҳаларга ҳеч қандай асос йўқ. Маълумки, Совет ҳукумати ўтган йилнинг охирида Ғарб давлатларига катта ён бериб, йилига 2-3 инспекция ўтказилишига рози бўлган эди. Яхши ният билан қилинган ана шу ишга Ғарб давлатлари нима билан жавоб қайтардилар? Улар бизнинг бу қадамимизга тегишли баҳо бериш у ёқда турсин, балки инспекцияларнинг миқдори ва уларнинг шартлари тўғрисида бизни бахслаша беришга мажбур этмоқчи бўлиб уриндилар. Шундан кейин Ғарбдаги партнерларимизнинг тенг ҳуқуқли битим тузиш тўғрисида ғамхўрлик қилмай, совет территорияси устидан учиб ўтиш, аэрофотосъемка билан шуғулланиш ва синовларни тўхтатишга ҳеч қандай алоқаси бўлмаган, аммо НАТО ҳарбий штабларининг талабларига жавоб берадиган бошқа ишлар билан шуғулланиш имкониятига эга бўлишни хоҳлаганликлари янада кўпроқ аён бўлиб қолди.

Аммо Совет ҳукумати ўз мамлакатининг, барча социалистик мамлакатларнинг хавфсизлиги манфаатларидан ҳеч қачон воз кечмаслигини, ўз дарвозаларини НАТО разведкачиларига ҳеч қачон очиб бермаслигини жаноб империалистларнинг билиб олиш пайти келган. Бунда бахслашиладиган нарса йўқ. Бизнинг бу тўғридаги позициямиз равшан ва қатъийдир.

Совет ҳукумати шу нарсага аминдирки, ядро қуролининг ҳамма синовларини — атмосферада, космик фазода, сув остида, ер остида ўтказиладиган синовларни тўхтатиш тўғрисида дарҳол битим тузиш халқларнинг манфаатларига муносибдир. Аммо ҳозирги вақтда Ғарб давлатларининг позицияси туфайли бунга эришиб бўлмаса керак.

Халқларнинг тақдири учун юксак жавобгарлик туйғулари билан иш кўраётган Совет ҳукумати рўй берган ҳолатни синчиклаб чамалаб кўриб, шу гапларни айтади: Модомики, Ғарб давлатлари барча ядро синовларини тақиқлаш тўғрисида битим тузилишига тўсқинлик қилиб келаётган эканлар, Совет ҳукумати атмосферада, космик фазода ва сув остида ядро синовларини тўхтатиш тўғрисида битим тузишга тайёр эканлигини билдиради. Биз аввалари ҳам шундай таклифни илгари сурган эдик, аммо Ғарб давлатлари территориямизда кенг инспекцияни амалга оширишни кўзда тутган қўшимча шартларни илгари суриб, бир битимга келишга халақит берган эдилар.

Ғарб давлатлари эндиликда бу таклифга қўшиладиган бўлсалар, у ҳолда инспекциялар тўғрисидаги масала тамомила ўртадан кўтарилади. Ғарб давлатлари давлатларнинг атмосферада, космосда ва сув остида ядро синовларини тўхтатиш юзасидан олган мажбуриятларини қандай бажараётганликларини текшириш учун ҳеч қандай инспекцияга эҳтиёж йўқ, деб айтган эдилар-ку. Демак, масалани ҳал этиш йўли очиқ. Совет ҳукумати Ғарб давлатлари халқларнинг орзу-тилакларини эътиборга олиб, Совет ҳукуматининг бу таклифига ижобий тарзда қарайдилар, деб умид қилади.

Синовларни тўхтатиш тўғрисида битим тузиш атмосферанинг радиактив билан заҳарланиш хавфини йўқотади, ҳозирги авлоднинг ва келгусидаги авлодларнинг соғлиғига таҳдид қиладиган хавф-хатарга барҳам беради. Бундай битимнинг тузилиши халқаро иқлимнинг умуман яхшиланишига, кескинликнинг юмшатилишига ҳам, шубҳасиз, ёрдам беради, бинобарин, бошқа халқаро масалаларни ҳам ҳал этишда ўзаро мақбул йўллар топишни енгиллаштириши мумкин.

Ўз-ўзидан маълумки, ядро синовларини тўхтатиш тўғрисидаги битим ҳар қанча катта аҳамиятга эга бўлганида ҳам қуролланиш пойгасини тўхтата олмайди, термоядро уруши хавфининг олдини ололмайди ёки бу хавфни лоақал жиддий суратда камайтира олмайди.

Шу сабабли, Совет ҳукумати эндиликда ядро синовларини тўхтатиш тўғрисида битим тузган пайтда халқаро кескинликни юмшатиш ва давлатлар ўртасидаги ишончни мустаҳкамлаш йўлида ҳам бошқа бир катта қадам қўйиш — давлатларнинг икки асосий ҳарбий гуруҳлари ўртасида — НАТО мамлакатлари ва Варшава шартномасида қатнашувчи мамлакатлар ўртасида ҳужум қилмаслик тўғрисида пакт тузиш керак бўлур эди, деб ҳисоблайди. Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик давлатлар бир неча йилдан буён ана шундай пакт тузиш тўғрисида таклифни ўртага қўймоқдалар. Биз мамнуният билан шуни қайд қиламизки, бу таклиф халқаро майдонда, шу жумладан НАТОда аъзо бўлган баъзи мамлакатларда ҳам тобора кўпроқ қўллаб-қувватланмоқда. Эндиликда бу таклифни амалга ошириш пайти келди.

Ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисида битим тузиш билан бир вақтда давлатларнинг икки гуруҳи ўртасида ҳужум қилмаслик тўғрисидаги пактнинг имзоланиши замонамизнинг энг муҳим проблемаларини, шу жумладан қуролсизланиш проблемасини ҳал этиш учун қулайроқ бўлган янги халқаро муҳитни вужудга келтиради.

Бу проблемалар кенг халқ оммасининг манфаатларига тааллуқлидир. Шу сабабли, коммунистлар барча халқларни аҳолининг ҳамма табақаларини, уларнинг сиёсий қарашлари ва эътиқодлари қандай бўлишидан қатъи назар янги жаҳон урушининг олдини олиш учун, давлатлар ўртасида мустаҳкам тинчлик бўлишини таъминлаш учун умумий курашда жипслашишга даъват этмоқдалар.

Ўртоқлар! Социализм йўлига ўтиб олган халқлар истиқболга зўр ишонч билан қарамоқдалар. Биз империализмга қарши шиддатли жангларда ўз эътиқодимиз ва ўз идеалларимизга мувофиқ суратда ўз ҳаётимизни барпо қилиш ҳуқуқини қаттиқ туриб ҳимоя қилдик. Социалистик ҳамдўстлик адоват, эксплуатация бўлмайдиган, киши кишига дўст ва биродар бўладиган порлоқ коммунистик жамият қурилишида янги муваффақиятлар сари олға бормоқда.

Фикр ва манфаатларнинг бирлиги, пролетарларча бирдамлик ва марксизм-ленинизм ўлмас таълимотига садоқат — Совет Иттифоқи билан Германия Демократик Республикаси ўртасидаги дўстликнинг тош-метиндек мустаҳкам негизидир. Бу дўстлик халқларимизни ўзаро бойитади, бу дўстлик кучимизга куч қўшади ва оғир пайтларда ёрдам беради.

Совет кишилари ҳозирги кунда зўр мамнуният билан шу гапларни айта оладилар: Германия Демократик Республикаси — бизнинг содиқ сафдошимиздир, сизнинг республикангиз тинчлик ва халқлар бахт-саодати учун курашда бизнинг саботли ва мардонавор иттифоқчимиздир. Бир сафга тизилиб, улуғ мақсад сари бораётган социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари халқларига ҳеч қандай синовлар қўрқинчли эмас. Ана шу қардошларча бирдамликни мустаҳкамлай берайлик ва ривожлантира берайлик.

Яшасин Германия Демократик Республикаси, унинг ишчи-деҳқонлар ҳукумати, демократик партиялар блоки, ўртоқ Вальтер Ульбрихт бошчилигидаги Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитети!

Яшасин мамлакатларимиз халқлари ва бутун социалистик ҳамдўстлик халқларининг бузилмас дўстлиги ва қардошларча ҳамкорлиги!

Яшасин марксизм-ленинизм!
Коммунизм ғалабаси учун!
Бутун дунёда мустаҳкам тинчлик учун!

(Н. С. Хрушчевнинг нутқи зўр эътибор билан тингланди ва гулдурос қарсаклар билан бир неча марта бўлиниб турди).

ВАЛЬТЕР УЛЬБРИХТ НУТҚИ

Вальтер Ульбрихт дўстлик митингида сўзлаган нутқининг бошида, деб хабар беради АДН агентлиги, Германия Демократик Республикаси Н. С. Хрушчев нутқида баён қилинган таклифлар ва фикрларга қўшилганлигини билдирди.

Биз, — деди Ульбрихт, — ўз ҳузуримизга, Берлинга тинчликни кўзловчи мана шундай яхши ва изчил сиёсат билан келганлиги учун азиз дўстимиз ва ўртоғимиз Хрушчевдан миннатдормиз. Ўртоқ Хрушчев бугун ўз нутқини эшитган миллионларча кишиларнинг катта-катта умидларини оқлади. Унинг айтган гаплари бутун ер шарига ёйилади.

Афсуски, деди Ульбрихт, АҚШ президенти жаноб Кеннеди Ғарбий Берлинга Германияда уруш қолдиқларини тугатиш ва Германия билан сулҳ шартномаси тузиш тўғрисида реал таклифларни олиб келмади. Германияга келиш арафасида Кеннедининг Вашингтонда сўзлаган нутқини мисолга келтириб, Ульбрихт АҚШ президенти ўзининг тинчликни кўзловчи режалари тинчликка қаратилган тегишли конкрет сиёсатда ўз ифодасини топмагунча, халқлар унинг ваъдаларига ишонишидан умидвор бўлмасин, деб таъкидлади.

Германия Демократик Республикаси Давлат кенгашининг раиси Германия ва Ғарбий Берлин проблемасига батафсил тўхталиб ўтди. У бундай деди: Германиянинг иккига бўлиниб туришини атом қуроли билан бартараф қилиб бўлмайди, Атом қуроли билан Германияни ҳалок қилиш мумкин, холос. Германияни тинчлик, қуролсизланиш сиёсатини ўтказиш, атом қуролидан воз кечиш, герман милитаризмини тугатиш йўли билангина бирлаштириш мумкин.

Мен тинчликни ва битим тузишни истаётган яхши ниятли ҳукуматларнинг ҳаммасини Бонн милитаристларининг тазйиқига изм бермасликка ҳамда Бонн ҳукуматининг ҳар бир даъвосига муносиб даражада зарба беришга чақираман. Тинчликни мустаҳкамлаш ва халқаро битим тузиш Германия Демократик Республикасининг танилишини ҳамда Германия Демократик Республикаси, Ғарбий Германия Федератив Республикаси ва бетараф эркин шаҳар Ғарбий Берлиннинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилинишини тақозо этмоқда. Бонн милитаристларининг ва уларнинг гитлерчи дипломатларининг дўқ-пўписасига изм бериб қўяётган кишилар тинчлик ва бир битимга келиш ишига зарар етказади.

Биз, деди сўзини давом эттириб Ульбрихт, Германияда тинчликни таъминлаш ва герман давлатлари ўртасида тинч ҳамкорлик тўғрисида эртагаёқ музокаралар бошлаб юборишга тайёрмиз. Германия Демократик Республикаси Германияда ва Европада кескинликни юмшатиш ҳамда тинчликни мустаҳкамлашга ўзининг виждоний ҳиссасини қўшишга ҳамиша тайёр бўлиб келди ва ҳозир ҳам тайёрдир.

(Давоми тўртинчи бетда).

ВАЛЬТЕР УЛЬБРИХТ НУТҚИ

(Боши учинчи бетда).

Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Германия Демократик Республикаси ҳукуматининг иккала герман давлати ўртасида амалий ва нормал муносабатлар ўрнатиш учун ниҳоят, шарт-шароитлар яратиш ҳақидаги таклифини яна таъкидлаб ўтди. У бундай деди: иккала герман давлатининг ва бетараф эркин шаҳар Ғарбий Берлиннинг Германия конфедерациясида ҳамкорлик қилиши — Германиянинг бўлиниб туришига тинчлик, озодлик ва ўз тақдирини ўзи белгилаш шароитида барҳам беришнинг энг яхши, тўғрироқ қилиб айтганда, ҳали ҳам сақланиб қолган бирдан-бир чорасидир.

Ульбрихт таъкидлаб айтдики, Шарқий ва Ғарбий Германиядаги немисларнинг маслакларида тафовут бўлишига ва, ҳатто, принципиал масалаларда зиддиятлар бўлишига қарамай, барибир уларнинг муҳим умумий манфаатлари бор. Германияда воқеаларнинг тинч ривожланиб боришини гарантиялашдан, нормал тинч муносабатлардан, ядро уруши хавфининг олдини олишдан ҳар иккала герман давлати ҳамда бетараф эркин шаҳар Ғарбий Берлин гражданларининг манфаатдорлиги биринчи ўринда туради.

Давлат кенгашининг раиси Бонн ҳукумати Германия Демократик Республикаси ва унинг гражданларининг иқтисодий манфаатларига зарар келтиришга интилаётганлиги ҳақида батафсил гапирди.

Ульбрихт Ғарбий Германиянинг кўпорувчилик ҳийла-найрангларига тўхталиб, эндиликда биз бундан бир неча йил муқаддам мавжуд бўлган аҳволда эмасмиз, деди. Зараркунандачилик уринишлари ва саботаж йўли билан Германия Демократик Республикасининг экономикасига зарба бериш имконияти анча камайди. Германия Демократик Республикасининг меҳнаткашлари зўр ғайрат билан ишлаётганликларини исботлаш учун Ульбрихт қишлоқ хўжалик кооперативларининг деҳқонлари 1963 йилнинг биринчи ярмида планни тўла бажарганликларини мисол қилиб кўрсатди. Саноат ишчилари ҳам ўз мажбуриятларини тўла адо этдилар. Германия Демократик Республикаси меҳнаткашлари ўзларининг буюк мусобақаси асосида шу йил май ойида календарь иш куни ичида шундай юксак унумдорликка эришдиларки, бундай унумдорлик мамлакат тарихида бўлмаган эди.

Ульбрихт минглаб делегациялар Давлат кенгашининг раисига қутловлар юбориб. айни маҳалда ишлаб чиқаришдаги ўзининг жуда катта муваффақиятларини маълум қилганлигини айтиб, бундай деди: мана шу кунлар давлатимиз учун, унинг кишиларга хизмат қилаётган сиёсати учун, тинчлик ва социализм учун халқ чинакам овоз берган кунлар бўлди.

Ульбрихт «ўз тақдирини ўзи белгилаш» тушунчаси пропаганда мақсадида суиистеъмол қилинаётганини қоралаб, Германия Демократик Республикасининг гражданлари ўз тақдирини белгилаш ҳуқуқидан жуда яхши ва оқилона фойдаландилар, — деди, — Германия Демократик Республикасининг гражданлари Германиянинг мана шу қисмида урушнинг сабабларини, концернлар, банклар, йирик помешчиклар ва бошқа милитаристларнинг ҳукмронлигини йўқ қилдилар. Герман халқининг айни муддаосидаги ва у муҳтож бўлган ўз тақдирини ўзи белгилаш худди мана шунинг ўзидир. Ғарбий Германия гражданлари ҳам ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқидан ўз вақтида худди шу тахлитда фойдаланажакларига биз шубҳа қилмаймиз. Ўшанда биз герман халқини бирлаштиришга ҳам яқинлашиб қоламиз.

Ҳар биримиз шуни биламизки, деди Ульбрихт, бизнинг партиямиз ўзига етарли ёш ўринбосарларга эга бўлган қатъий раҳбарлик яратиб олди. Ғарбий Германиядаги ишчилар синфи ҳам шунга ишона бериши мумкинки, марксчи-ленинчи партиямиз туфайли, унинг йўл кўрсатиб берувчи устави ва қарорлари туфайли Германиядаги сиёсатимизнинг давомийлиги ҳозирча 2000-йилгача таъминлаб қўйилган. Ғарбий Германиянинг тинчликсевар аҳолиси ўша вақтга борганда, ўзининг ҳозирги ҳукмдорлари ва уларнинг партияларидан аллақачон қутулиб олишига мен қатъий аминман. Ўша вақтга борганда, Германия проблемаси аллақачонлар ҳал қилинган бўлишига ҳамда бутун Германия узра тинчлик ва социализм байроғи ҳилпираб туришига мен қатъий аминман.

ЧИЛЛА—ҲАР ДАМИ ТИЛЛА

ТИНЧЛИК ЧЕГАРАСИДА

ФРАНКФУРТ-ОДЕР, 4 июль. (ТАСС). Илгари хабар берилганидек, бу ерда меҳмон бўлиб турган Н. С. Хрушчев, В. Ульбрихт, Ю. Циранкевич ва уларнинг ҳамроҳлари кеча чала ўтказгичлар заводига бордилар.

Меҳмонлар радиотехника саноати маҳсулотлари намуналарининг виставкаси очилган бинога кирадилар. Директор заводнинг ривожланиши ҳақида, корхонанинг республика халқ хўжалигидаги роли тўғрисида гапириб беради.

Корхонани кўздан кечириш бошланади. Н. С. Хрушчев ишлаб чиқаришнинг ташкил этилиши билан жуда қизиқади, аёл ва эркак ишчилар ёнига бориб, улар билан суҳбатлашади.

Н. С. Хрушчев цехларни кўздан кечириб бўлгач, фахрий меҳмонлар дафтарига қуйидаги сўзларни ёзиб қолдиради:

«Ажойиб социалистик завод экан ва сизлар ГДР халқ хўжалиги учун жуда керакли маҳсулот ишлаб чиқараяпсизлар.

Азиз ўртоқлар, сизларга ана шу маҳсулотни мамлакатга тобора кўпроқ, арзонроқ ва тобора сифатлироқ қилиб етказиб беришингизни тилаймиз.

1963 йил 3 июль.

Н. С. ХРУШЧЕВ».

Фахрий меҳмонлар дафтарига Вальтер Ульбрихт ва Ю. Циранкевич ҳам имзо чекдилар.

Сўнгра, ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторлари, инженерлари ва техниклари билан, шунингдек республиканинг бир қанча округларидан келган электрон техникаси соҳасидаги мутахассислар билан учрашув бўлди.

Суҳбат вақтида Вальтер Ульбрихт ва Н. С. Хрушчев нутқ сўзлаб фан билан ишлаб чиқариш ҳамкорлигининг катта аҳамиятини таъкидлаб кўрсатдилар. Н. С. Хрушчев завод коллективига хотира учун совғалар — В. И. Лениннинг ҳайкали ва радиола тақдим қилди.

Корхона коллективи Н. С. Хрушчев, В. Ульбрихт ва Ю. Циранкевични самимий узатиб қолди. Уларга хотира учун совғалар тақдим қилинди.

Маҳаллий вақт билан соат 19 дан 45 минут ўтганда Н. С. Хрушчев, В. Ульбрихт ва Ю. Циранкевич ратуша олдидаги майдонга келдилар. Бу ерда уч қардош мамлакат — Совет Иттифоқи, Германия Демократик Республикаси ва Польша Халқ Республикаси халқларининг катта дўстлик митинги бўлди. Майдонда 70 мингдан кўпроқ киши, шу жумладан қўшни қардош мамлакатдан келган кўпгина поляк гражданлари тўпландилар. Н. С. Хрушчев, В. Ульбрихт, Ю. Циранкевич минбарга чиққанларида митинг қатнашчилари уларни табрик хитоблари билан ва узоқ давом этган қарсаклар билан кутиб олдилар. Дўстлик салюти янграйди. Тўпланганлар «Шаҳдам қадам ташлаб олға борайлик, ўртоқлар...» деган революцион ишчилар қўшиғини айтадилар.

Германия Бирлашган социалистик партияси Франкфурт-Одер округ комитетининг биринчи секретари Э. Мюккенбергер митинг қатнашчилари номидан Франкфурт—Одернинг бутун аҳолиси номидан азиз меҳмонларга табрик сўзлари билан мурожаат қилади.

Немис пионерлари меҳмонларга гулдасталар тақдим қиладилар.

Э. Мюккенбергер ўзининг қисқача нутқида В. Ульбрихтни 70 ёшга тўлганлиги муносабати билан яна бир марта самимий табриклайди.

Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Германия Демократик Республикаси Давлат кенгашининг раиси Вальтер Ульбрихт сўзга чиқади. У, ҳамма тўпланганларни қизғин табриклайди ва митингни Совет Иттифоқи халқлари, Польша халқи, Германия Демократик Республикасининг аҳолиси ва немис халқининг ҳамма тинчликсевар кучлари ўртасидаги бузилмас дўстликнинг ифодаси, деб таърифлайди.

В. Ульбрихт кеча Берлиндаги митингда Н. С. Хрушчев киритган таклифлар хусусида тўхталиб, бу таклифлар ГДР ва бутун немис халқи манфаатларига батамом мос бўлиб тушишини таъкидлайди.

Бугун биз Одерда тинчликка интилаётганлигимизни айтмоқдамиз ва бу билан Н. С. Хрушчев таклифларини қўллаб-қувватламоқдамиз, дейди В. Ульбрихт.

У, Франкфурт-Одер округи территориясида жойлашган «Ост» металлургия комбинатини кенгайтириш ҳақида қарор қабул қилинганлигини айтади. Тезда Одерга «Дружба» нефть қувури етиб келади. Шундан кейин, бу ерда химия саноатининг янги маркази барпо этилади. Бу — қардошларча дўстлик ва Совет Иттифоқи кўрсатаётган ёрдамнинг далилидир.

Сўнгра, Вальтер Ульбрихт Германиянинг бирлигига олиб борадиган йўллар ҳақида гапириб, бирлик масаласи ҳал этилади, деб ишонч билдиради. Бу Германия ягона, тинчликсевар, социалистик Германия бўлади.

Вальтер Ульбрихт сўнгра Германия Демократик Республикаси билан Польша Халқ Республикасини боғловчи қардошларча, бузилмас дўстлик ҳақида гапиради.

Одер-Нейссе бўйлаб ўтадиган чегарага келганда, унинг бузилмаслиги таъминлангандир. Буни ҳар бир киши билади. Реваншчиларга бу чегарани ўзгартириш ҳеч қачон насиб бўлмайди.

Вальтер Ульбрихтнинг нутқи бир неча марта қизғин қарсаклар ва маъқуллаш садолари билан бўлиниб турди.

Гулдурос овация билан кутиб олинган Н. С. Хрушчев микрофон ёнига келади. У, митингга таклиф этилганлиги учун ташаккур билдиради.

Н. С. Хрушчев немис ишчилар синфининг кекса гвардиясини, поляк ишчилар синфининг кекса гвардиясини табриклайди,

Ишчилар синфи қандай чўққиларга эришди! — деб хитоб қилади Н. С. Хрушчев. Эндиликда ишчилар синфи революцион қўшиқлар айтиш билангина чекланмаётир. Йўқ. Эндиликда ишчилар синфи куч ва қудратга эга бўлиб, ўз шиорларини меҳнат ва қуролли кучлар билан қўллаб-қувватламоқда.

Н. С. Хрушчев, аввало, коммунист бўлиш, сўнгра эса, немис, поляк, рус бўлиш керак, дейди. У, ишчилар синфига садоқат билан хизмат қилишга чақиради.

Нотиқ бирлашган Германия Республикаси социалистик республика бўлади, деб ишонч билдиради.

Карл Маркс ва Фридрих Энгельс, дейди Н. С. Хрушчев, ғоят доно шиор ташладилар: «Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!». Пролетарларнинг бу шиорини сақлаш керак, деб давом этади у. Биз барча мамлакатлар ишчилар синфи ўртасидаги дўстликни амалда чиниқтиришимиз керак.

Н. С. Хрушчев тинчлик чегарасидаги учрашувлар традицион бўлиб қолсин, деб таклиф қилади. Н. С. Хрушчев сўнгра социалистик мамлакатлар тинчлик учун, урушга қарши изчиллик билан кураш олиб бораётганликлари ҳақида гапиради. Ишчилар синфи ўз дунёсини, коммунистик дунёни урушларда эмас, балки синфий курашда қўлга киритмоқда. Н. С. Хрушчев таъкидлаб айтадики, совет халқи капиталистик мамлакатлардаги курашаётган ишчилар синфи томонини олиб, қўллаб-қувватлайди, лекин Совет Иттифоқи бошқа мамлакатларнинг ички ишларига аралашмайди. Бошқа мамлакатларнинг ишларига аралашиш — давлатлар ўртасидаги уруш демакдир, дейди Н. С. Хрушчев. Биз эса, бунга қаршимиз.

Н. С. Хрушчев ўз нутқини Германия Демократик Республикаси, Польша Халқ Республикаси ва Совет Иттифоқи халқлари ўртасидаги бузилмас қардошларча дўстлик шарафига, коммунизм ғалабаси шарафига табрик хитоблари билан тамомлайди.

Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Польша Халқ Республикаси Министрлар Советининг раиси Ю. Циранкевич микрофон ёнига келади. Бу ерда, Одер соҳилларида, дейди у, биз биргаликда меҳнат қилмоқдамиз ва ҳамкорлигимиз кун сайин ривожланиб бормоқда. У, Н. С. Хрушчевнинг тинчлик чегарасидаги бу учрашувлар традицион бўлиб қолсин, деган таклифини қўллаб-қувватлайди.

Ю. Циранкевич Н. С. Хрушчевнинг тинчлик йўлидаги ташаббусини, унинг ядро синовларини тақиқлаш тўғрисидаги ҳамда НАТО мамлакатлари билан Варшава шартномаси давлатлари ўртасида ҳужум қилишмаслик ҳақида пакт тузиш тўғрисидаги таклифларини табриклайди.

Ю. Циранкевич сўнгра айтадики, Германия проблемаси Германия сулҳ шартномасини тузиш йўли билан ҳал этилиши керак ва бу билан Ғарбий Берлин проблемаси ҳам ҳал этилади. У, Польша Халқ Республикаси ҳукуматининг атомсиз зона вужудга келтириш ҳақидаги таклифини эслатиб ўтади ва бу таклифнинг амалга оширилиши бутун Германияни тинчлик зонасига айлантирган бўлур эди, деб кўрсатади.

Митинг қатнашчилари Ю. Циранкевич нутқини гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар.

Митинг охирида Э. Мюккенбергер В. Ульбрихтга, Н. С. Хрушчевга ва Ю. Циранкевичга ташаккур билдиради. Майдонда овация янграйди. Ўн мингларча кишилар халқлари тинчликни қатъият билан қўриқлаб турган уч қардош давлат вакилларини қизғин табриклайдилар.

ЙИҒИМ-ТЕРИМГА ПУХТА ТАЙЁРГАРЛИК КЎРАЙЛИК

(Боши биринчи бетда).

«Узсельхозтехника» бирлашмасига ремонтнинг сифати ва ремонт ишлари таннархининг арзон бўлиши учун барча чораларни кўриш вазифаси топширилди.

Пахта териш машиналарининг икки сменада ишлашини таъминлаш учун икки ҳафта муддат ичида механик-ҳайдовчиларни танлаб чиқиш ва «Узсельхозтехника» бўлимлари ҳузурида ва совхозларда ташкил этилган курсларда уларни ўқитиш зарур. Ўқишга билимли, техникани севадиган ўрта мактабни битирган колхозчилар, совхоз ишчилари, шофёрлар ва тракторчиларни кўпроқ жалб этиш керак. Айниқса хотин-қизлардан механик-ҳайдовчилар тайёрлашга алоҳида эътибор бериш зарур.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлиги ва «Узсельхозтехника» бирлашмаси механик-ҳайдовчилар тайёрлаш юзасидан белгиланган ўқув программасини синчиклаб қараб чиқиши, бу ишга тажрибали мутахассисларни жалб этиши, тажрибаси кам бўлган механик-ҳайдовчиларни қайта ўқитиб, малакасини ошириш тадбирларини кўриши керак. Республика бўйича 5 минг механик-ҳайдовчи тайёрланиши, 10 минг механик-ҳайдовчи қайта ўқитилиши лозим.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетига комсомол ташкилотларининг механик-ҳайдовчиларни танлаш ва уларни тайёрлаш ишида актив иштирок этишини таъминлаш, пахтани машинада теришда комсомолларнинг авангард бўлишига эришиш чораларини кўриш вазифаси топширилди.

Тошкент саноат область партия комитети ва Тошкент шаҳар партия комитетлари зиммасига заводларда пахта териш машиналари учун запас қисмлар ишлаб чиқаришда юз бераётган қолоқликни тезда тугатиш тадбирларини кўриш вазифаси топширилди. Токи 1 сентябрга қадар запас қисмлар ишлаб чиқариш юзасидан шу йилнинг уч кварталига белгиланган план бажарилсин.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети область партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетлари, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлиги ва «Узсельхозтехника» бирлашмаси зиммасига 1 сентябргача 27 та газ сушилкасини қуриб битказиш, колхозларда 692 та асфальтланган майдончалар қуриш, сушилкалар, сарой ва айвонларни, автомашиналар, бричкалар, тарози ва хирмонларни тахт қилиб қўйиш ва ҳар бир хўжаликда ғўза баргини тўктириш учун керакли заҳарли химикатларни ташиб қўйишни таъминлаш вазифасини топширдилар.

Давлат план комиссияси ва «Узсельхозтехника» бирлашмаси колхозлардаги газ сушилкаларни ва асфальт майдончаларни ремонт қилиш ва янгиларини қуриш учун керакли материалларни ажратиши зарур. Фарғона қишлоқ область партия комитети ва область ижроия комитетининг Охунбобоев ишлаб чиқариш бошқармасидаги Ленин номли колхознинг механиги Биков ишлаб чиққан конструкция асосида колхозларда газ сушилкалар қуриш тўғрисидаги ташаббуси маъқулланди. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлигига пахтанинг хўллик даражасини ўлчашда «Тошкент электр ўлчаш аппаратидан кенг фойдаланишни тажриба қилиб кўриш ва фанлар академияси билан ҳамкорликда уни колхоз ва совхозларда амалда қўлланиш юзасидан инструктаж ўтказиш вазифаси топширилди.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети область партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари зиммасига яқин кунлар ичида тайёрлов пунктлари ва пахта заводлари янги ҳосилни қабул қилиб олиш, сақлаш ва уни қайта ишлашга қандай тайёргарлик кўрганлигини текшириб чиқиш ва қолган ишларни тезда бажариш юзасидан чоралар кўриш вазифаларини юкладилар. Пахтани қопқанорсиз ташиш техникаси ва уни қабул қилиб оладиган механизмлар ремонти устидан контрол ўрнатиш зарур. Тайёрлов тармоқларидаги ишчиларни аттестациядан ўтказиш ва уларнинг составини ўз ишини биладиган кишилар билан тўлдиришда пахта тайёрлаш трестлари ва пахта заводларига ёрдам бериш керак.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлиги зиммасига пахта топширувчиларни танлашда колхоз ва совхозларга ёрдам бериш, ҳамма областларда ГОСТ қоидаларини тушунтириш юзасидан иш олиб бориш, сортларга ажратиш қоидаларини тушунтириш, тайёрлаш пунктларида ҳосилни қабул қилиш ва давлатга топширишда ҳужжатларни тайёрлашга ўргатиш вазифалари топширилди. «Узглавстрой», область партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари тайёрлов пунктларида қуритиш-тозалаш цехлари қурилишини тезлатишлари, Хонқа, Хазорасп ва Гурлан пахта заводларида цехларни кенгайтириш. Шовот ва Ленин пахта заводларида янги цехлар қуриш ишларини тезлатиш чораларини кўришлари зарур. Токи бу қурилишлар белгиланган вақтда битказилиб, фойдаланишга топширилсин.

Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлигига тайёрлаш пунктларидан пахта заводларга 968 минг тонна пахтани ташиб бериш вазифаси юклатилди. Шу жумладан 318 минг тонна пахта қоп-қанорсиз ташилади. Бу министрликка Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари билан ҳамкорликда тайёрлов пунктларига борадиган ва пахта ташиладиган йўлларни, кўприкларни ремонт қилишни тезлаштириш вазифалари топширилди.

Жамоат тартибини муҳофаза қилиш министрлиги, область партия ва совет ташкилотларига ҳамма колхоз ва совхозларда, тайёрлов пунктларида, пахта заводларида ёнғинга қарши қандай тайёргарлик кўрилганлигини текшириб чиқиш вазифаси юклатилди.

Далаларни тайёрлаш, теримда машина кучларидан қандай қилиб унумли фойдаланиш, машина теримини поток усулда ташкил этиш тўғрисида тавсияномалар ва плакатлар тайёрлаб уни кўп тиражда нашр этиш керак.

Маданият ва соғлиқни сақлаш министрликлари ҳамда Ўзбекбирлашувга колхозчиларга, совхоз ишчиларига, тайёрлов пунктларининг ходимларига ва йиғим-теримга жалб этилган аҳолига маданий-маиший ва медицина хизмати кўрсатиш юзасидан конкрет тадбирларни белгилаб чиқиш вазифаси топширилди.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети область партия комитетларига, ишлаб чиқариш бошқармалари партия комитетлари ва шаҳар бирлашган партия комитетлари зиммасига Сирдарё ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Ленинград» колхози пахтакорларининг ҳосилни машинада теришдаги тажрибаларини ҳамма хўжаликларда кенг ёйиш, колхозчиларнинг, ишчиларнинг ва мутахассисларнинг терим машиналарини мавсумга сифатли тайёрлаш учун бошланган курашига раҳбарлик қилиш, қишлоқда оммавий агитация ва пропаганда ишларини кучайтириш, теримга тайёргарлик кўриш юзасидан социалистик мусобақани кучайтиришда колхоз ва совхоз партия ташкилотларига ёрдам бериш, ишчилар ва ходимлар ўртасида сиёсий-тарбиявий ишларни кучайтиришда пахта тозалаш заводлари партия ташкилотларига кўмаклашиш, заводларда ускуналарни сифатли ремонт қилиш, маҳсулот сифатини ошириш ва маблағларни тежаш учун бошланган социалистик мусобақани кучайтиришда завод партия комитетларига ёрдам бериш вазифалари юклатилди. Токи тайёрлов пунктлари ва қуритиш-тозалаш цехлари яхши ишласин, ҳосилни гўхтовсиз қабул қилиб олишга тайёр бўлсин. Қуритиш-тозалаш цехларининг яхши ишлаши, тозаланган пахтанинг сифати шунга боғлиқдир.

Республика, область ҳамда ишлаб чиқариш бошқармаларининг газеталари ўз саҳифаларида, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг радио эшиттириш ва телевидение давлат комитети ўзининг эшиттиришларида пахта йиғим-теримига тайёргарликнинг боришини кенг ёритишлари, ҳосил йиғим-теримидаги илғор методларни кенг ёйишлари, илғор механик-ҳайдовчи ва теримчиларни пропаганда қилишлари зарур.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети шунга аминдирларки, партия, совет комсомол, касаба союз ташкилотлари, қишлоқ хўжалик ва тайёрлаш органлари, республикамизнинг барча қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари меҳнатда қаҳрамонлик кўрсатиб ишлайдилар, социалистик мажбуриятни бажариб, етти йилликнинг бешинчи йилида Ватанга 3 миллион 566 минг тонна пахта топшириш учун ўзларининг бутун куч ва ғайратларини сарфлаб меҳнат қиладилар.

ЎЗБЕКИСТОН ЭНЕРГЕТИКАСИНИНГ КАТТА ЮТУҒИ

Биринчи июлда Оҳангарон ГРЭСида сўнгги саккизинчи турбогенераторни комплекс синовдан ўтказиш тамомланди. Турбогенератор 72 соат мобайнида синаб кўрилди. Шундан кейин агрегат ишга туширилди. Эндиликда станцияда ўрнатилган барча турбогенераторларнинг қуввати 600 минг киловаттни ташкил этади.

Етти йилликнинг бешинчи йилида Ўзбекистон энергетикаси янада ривожланади. Бу йил Навоий ГРЭСи саноатга дастлабки ток берди. Йил охиригача Тошкент ГРЭСида 150 минг киловатт қувватли биринчи турбогенераторни ва Тахиатош ГРЭСида учинчи турбогенераторни ишга тушириш мўлжалланади. (ЎзТАГ).

ЖАЗОИРДАГИ ТАНТАНАЛАРДА ҚАТНАШИШ УЧУН

ЖАЗОИР, 4 июль. (ТАСС). Халқ Демократик Жазоир Республикаси ҳукуматининг таклифига биноан Жазоир мустақиллигининг бир йиллиги муносабати билан ўтказиладиган тантаналарда қатнашиш учун бу ерга СССР Ташқи ишлар министрининг ўринбосари С. Г. Лапин бошчилигидаги Совет ҳукумат делегацияси келди.

Жазоир Миллий озодлик фронти сиёсий бюросининг таклифига биноан, тантаналарда қатнашиш учун Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг секретари М. М. Мусахонов бошчилигидаги делегация ҳам келди.

Бекобод ишлаб чиқариш бошқармасидаги 1-«Далварзин» совхози 8-бўлимининг ўртоқ Ашурали Шаматов бошлиқ бригадасида ғўза парвариш ишлари намунали олиб борилмоқда. Шу кунларда бригаданинг 112 гектар ердаги ғўзаси қондириб суғорилмоқда. Суратда: бригаданинг миришкор сувчиларидан Рахматилла Исматиллаев эгатларга сув тараётир. А. Абалян фотоси.

ОЗАРБАЙЖОНЛИК МУСОБАҚАДОШЛАР НИМАЛАРНИ АНИҚЛАДИЛАР?

Яқинда қардош озарбайжонлик мусобақадошлар ўзбек деҳқонлари диёрига меҳмон бўлиб келдилар.

Текшириш бригадасининг Богдан ишлаб чиқариш бошқармаси бошлиғи ўртоқ И. Д. Ализода бошчилигидаги бир группа аъзолари дастлабки куни Калинин ишлаб чиқариш бошқармасининг пахтазорлари ва сабзавот экинлари экилган пайкалларида бўлдилар.

Мана, республикамизнинг машъал хўжалиги — «Қизил Ўзбекистон» колхозининг пахта пайкаллари. Бўлиқ ғўзалар тиззадан ошиб қолибди. Ҳар тупда шиға-шиға шона, гул ва 1—2 тадан тўқ кўсак бор. Миришкор сувчилар жўякларга ҳаёт сувини ниҳоятда жилдиратиб оқизаяптилар.

Колхоз механизаторлари ҳам ниҳоятда усталик билан ишламоқдалар. Қатор оралари кўнгилдагидай юмшатилаяпти. Меҳмонлар бу ишдан ўрнак оламиз, деб айтдилар.

Бошқармадаги «Маданият» колхозининг кўпгина пахтазорларида ғўза ривожланишдан орқада қолганлиги меҳмонларни ранжитди. Қолоқ участкалардаги ғўзаларнинг ҳар бир тупида атиги 2—3 тадан шона бор. Меҳмонлар сув ва ҳарорат етарли бўлган Тошкент области шароити учун бу ҳол сира ярашмаслигини, агар колхозчилар ривожланишдан орқада қолган ғўзаларни алоҳида меҳр билан парвариш қилмасалар эл-юрт олдида берган сўзларининг устидан чиқаолмасликлари мумкинлигини таъкидладилар.

Озарбайжонликлар бошқармадаги Киров номли, «Коммунизм», Собир Раҳимов номли, Охунбобоев номли колхозларда ва «Тошкент» совхозида деҳқончилик ишларида анча-мунча ютуқлар билан бир қаторда кўпгина камчиликлар ҳам содир бўлаётганлигини аниқладилар ва камчиликларни бартараф этиш йўлларини кўрсатиб қимматли маслаҳатлар беришди.

Ўзаро текширишнинг иккинчи куни озарбайжонлик пахтакорларнинг вакиллари Ўрта Чирчиқ ишлаб чиқариш бошқармасининг далаларида бўлдилар. Бу бошқармада ҳам ишнинг кўзини билиб меҳнат қилаётган миришкор деҳқонлар кўп. Меҳмонлар улар ўстираётган серавж, серҳосил ғўзаларни кўриб хурсанд бўлдилар. Аммо, ғўза суст ривожланаётган пайкаллар ҳам кўп.

Бошқармадаги «Ленин йўли» колхозининг 17-бригадаси аъзолари бу йил гектаридан 30 центнердан ҳосил кўтариш учун курашишяпти. Аммо, ғўзаларнинг ҳозирги аҳволи бу мажбуриятга тўла жавоб бераолмайди. Ўсимликнинг биринчи ҳосил шохи анча тепага жойлашган. Бу ягананинг кечиктириб юборганлигидан далолат бериб турибди. Бунинг устига устак ғўза жуда суст ҳосил тўплаяпти. Ҳар туп кўчатда атиги 5—6 тадан ҳосил элементлари бор. Бригадада ғўза пала-партишлик билан суғорилаётганлиги озарбайжонлик меҳмонларни ранжитди. Сувчининг бепарволиги туфайли сув пайкални кўллатиб, йўлга тошиб кетибди. Мусобақадошлар бригада аъзоларига мавжуд камчиликларни тезда бартараф этиш юзасидан қимматли маслаҳатлар бердилар.

Куйбишев номли колхознинг Отиғой Файзалиева ва Мурод Қулменов ўртоқлар бошчилик қилаётган бригадалари пахтакорларининг ажойиб иши меҳмонларга ёқди.

Мусобақадошлар Ўрта Чирчиқ ишлаб чиқариш бошқармасининг далаларини айланиб юришганида билдирган энг асосий эътирозлари шу бўлдики, пайкалларда одамлар ва тракторлар кам кўринади. Куннинг жуда кўп вақти дам олиш билан ўтиб кетаяпти, қатор ораларини кўндалангига культивация қилишга етарли эътибор берилмаяпти, йирик майдонларда ғўза чанқаб қолмоқда, кишиларга маданий-маиший хизмат кўрсатиш кўнгилдагидай эмас.

— Бизнинг Озарбайжонда, — дейишди меҳмонлар, — кишилар дала ишларига тўла жалб этилган. Сизлар ҳам шунга жиддий эътибор берсангизлар ёмон бўлмайди. Негаки, мўл ҳосилнинг тақдирини одамлар, фақат одамлар ҳал қилади.

Пахтакор ўртоқлар! Чин дўстнинг гапи ҳақ гап бўлади. Мусобақадош озарбайжонлик дўстлар бизнинг камчиликларимизни кўрсатишибдими, қандай қилиб бўлмасин шу камчиликларни бартараф этишга ҳаракат қилмоғимиз керак. Ахир бу йилги юкимиз енгил эмас. Сурхондарёликларнинг Мурожаатига жавобан ҳар бир туп ғўзани меҳр билан парвариш қилиб, кун сайин шоналарни гулга, гулларни тўқ кўсакларга айлантираборсаккина пахта хирмонимиз баракали бўлади.

Ш. ШОРАҲМЕДОВ.

Суратда: (ўнгдан) Озарбайжон ССР Кюрдамир ишлаб чиқариш бошқармасидаги 26 бокулик комиссар номли колхоз раиси А. Абдуллаев ва Бардин ишлаб чиқариш бошқармасидаги Фрунзе номли колхоз бригадири С. Жамолова ўртоқлар Ўрта Чирчиқдаги Куйбишев номли колхознинг сувчиси М. Юнусов билан ғўзани суғориш тўғрисида суҳбатлашмоқдалар.

Автор фотоси.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

5 ИЮЛДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — **Музика луғати** (мактаб ўқувчилари учун). 18.35 — **Яман** (Совет Армияси жангчилари учун). 18.55 — **Олтин қазиб олинган тоғда** (ҳужжатли фильм). 19.15 — **Моцарт ва Сальери** (телевизион фильм). 20.00 — **Телевизион янгиликлар.**

Ўзбек тилида: 20.20 — **Телевизион янгиликлар.** 20.40 — **Қишлоқ хўжалик ходимлари учун.** 21.00 — **Совет Ўзбекистони** киножурнали ва **Бўш рейс** номли бадиий фильм

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 20.00 — **Ўрта Осиёда ирригациянинг ривожланиши.**

Рус тилида: 20.20 — **Планат тили билан.** 20.40 — **Евгения Гранде** номли бадиий фильм.

ТЕАТР

Ҳамид Олимжон номли Самарқанд область ўзбек муздрамакомедия театри гастроллари: Ҳамза номли театрда (ёзги бино) — 5/VII **Биринчи муҳаббат,** 6/VII да **Кимга тўй, кимга аза,** Муқимий номли театрда (ёзги бино) — 5/VII да **Атласхон.** Спектакль кеч соат 8 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА:

Ҳаммасига ёз сабаб — «ВАТАН», НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун). «ИСКРА» (кеч соат 5 гача).

Мен, бувим, Илико ва Илларион — «МИР» (кундуз ва кечқурун).

Француз ўчоғи олдида — «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (жуфт соатларда).

Занжир реакция — «ИСКРА» (кеч соат 5 дан).

Буюк Карузо — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Бабетта урушга боради — «СПУТНИК» (тоқ соатларда).

1) **Биз севган Мексика,** 2) **Шаҳардай шаҳар** (кундуз соат 1, 2-20 минут, 3 ярим, 4-40, кеч 5-50 ва 8 20 минутда). КИНОЛЕКТОРИЙ.

Калимантанда узилган ўқ (тоқ соатларда). **Аида** (кеч соат 6 ва 8 да) — «ВОСТОК».

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентских промышленного и сельского областных комитетов КП Узбекистана, Ташкентского горкома КП Узбекистана, промышленного, Советов депутатов трудящихся.

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 29004. Редактор ўринбосари — 25885. Секретариат — 34808. Партия турмуши бўлими — 26232. Пропаганда ва совет қурилиши бўлими — 28761. Қишлоқ хўжалик бўлими — 29040. Адабиёт ва санъат, маданият, саноат, транспорт ва маҳаллий ахборот бўлимлари — 33785. Хатлар бўлими — 34048. Илғор тажрибаларни пропаганда қилиш штатсиз бўлими — 31.936. Эълонлар бўлими — 28142. Коммутатор — 30249 дан 30258 гача.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси.

Р. 08343. ИНДЕКС 64695. 1629.